

Posamezna številka K 1-60

Ob nedeljah K 2-—

"TABOR" izhaja vsak dan, razen nedelje in praznikov, ob 12. uri z datumom naslednjega dne ter stane mesečno po pošti K 20.—, za izposojnino K 40.—, dostavljen na dom K 20.—, prejemnik v upravi K 20.—, in sicer po dogovoru.

Naroda se pri upravi "TABORA", MARIBOR, Jurčičeva ulica št. 4.

POŠTNA PAVŠALIRANA

TABOR

Posamezna številka K 1-60

Ob nedeljah K 2-—

UREDNIK: O. se nahaja v Mariboru, Jurčičeva ul. št. 4, I. nadstropje. Telefon intern. št. 276. UPRAVA se nahaja v Jurčičevi ulici št. 4, pritožbe, desno. Telefon št. 24. SMS poštnoekvivalen št. 11.781.

Na naročila brez denarja se ne ozira. — Rokopisni se ne vračajo.

Leto: II.

Maribor, nedelja 25. decembra 1921.

Številka: 291.

Božično pismo.

Legendarna poezija se oklepa teh praznikov. Še v današnji razkrojeni, iskajoči dobi čutljive lepote betlehemskega misterija. Pesem o »tih, svetih nočih«, ta himna nešteti generacij, ki so hrepenele v »dolini solz« po nezasečenem sijaju večne lepote in popolnosti, se v današnji skeptični, materialistični dobi ne glasi tako naivno in zaupljivo kot se je glasila prošla stoletja. In vendar tudi najzaprkannejši častilec razuma, ki se z Nietzschejevim Nadčlovekom bori proti Galileju, čuti ob teh dneh neodoljivo moč krščanskih tradicij, v katerih se razvija evropska zgodovina skoraj že dvajset stoletij. Tudi na njegovo srce trka božična pesem, kakor spev velikonočnih zvonov na trdo srce doktorja Fausta. In stara navada je, da so ljudje ob teh dneh miroljubnejši, pristopnejši, resničnejši. Vsa ta časa, ki izide pred Božičem, se v toplih in lepo okrašenih besedah spominja, da obhajamo praznik miru in ljubezni. Tudi če so oznanjevalci Kristusovih nauk delali bolj po črkah in besedah, kakor pa po duhu, eno je gotovo: srce krščanskega Učitelja je bilo ognjišče neizmerno ljubezni do človeka, kakor nobeno drugo človeško srce. — Udarce tega srca slišimo še danes, dasi jih zaglušuje na eni strani krik farizejev, na drugi strani pa krik brezsrčnih egoistov.

Zaman so vse lepe besede, ki se napišejo, ker je o božičnih dneh tako navada. Danes je treba ljudstvu več kot same besede; treba mu je vzgledov in idealov. Treba je, da ga prekvapi kar največ resničnih poštenjakov, mož in žena, katerim ne bo poštenje samo na jeziku, marveč tudi v srcu in dejanjih. Kje naj iščemo ta kvas, kam naj gremo, da najdemo te ljudi.

Pozdravljen bodi, neznanec, ki reven in preziran zažigaš v borni svoji izbi staro lojenico. Utrujen dela in skrbisi se zatekel v zavetje k svoji družini. — Pošteno služiš gospodarju in veruješ v dobro srce svojega bližnjega. Ne želi si bogastva, moči, časti! Vse to zastruplja srca, rodi nesrečo in trpljenje ter se maščuje nad onimi, ki služijo Mamoni. Njih bogastvo bo propadlo, a tvoje poštenje ostane.

Pozdravljen, uradnik, nastavljenec, učitelj, ki v svojem domu obhajáš božični večer. Tudi tvoja pot ni lahka, tudi ti veš, kako težko je danes življenje. Zvesto služiš svojemu narodu, svoji državi. Ohranil si zvesto dolžnost, ohranil si čiste in poštene roke. Ni te okužilo brezsrčno hlepenje po bogastvu; bolj ceniš svoje dolžnosti kakor pa vero v Mamono. Ostani tam, kjer si; ne vzpenjaj se navzgor, zakaj tu na svojem mestu, pa naj si je še tako skromno, ostaneš človek in si s svojo vztrajnostjo v poštenju sol in luč narodu. Rodiš in vzgojiš mu novo svetlo generacijo, katere bo napovedala oster boj lažem današnje družbe.

Pozdravljen, zdravnik, ki vršiš praktično delo ljubezni do trpečega ljudstva, ki se boriš proti nešteti bacilom in drugim zlem, katere ugašajo tisočim naših bratov in sester komaj prižgano luč življenja!

Pozdravljen, sodnik, ki se zaveš, da si orodje v rokah velike, svete Pravede, da pa sodiš ljudem, ki so tvoji bratje in ki jih kruta pest življenskih razmer zapeljuje na nevarna pota!

Pozdravljen, učenjak, ki v svoji samotni izbi razmišljaš o skrivnostih narave in problemih življenja. Ti živiš v dobo, v kateri človeštvo raste s teboj. Mi vsi iščemo, hočemo in hrepenimo. Ti, ki se žrtvuješ za iskanje poti in odkriva-

Lista nove Pašičeve vlade.

Popoln sporazum. — Sestava vlade. — Zečević ostane. — Zapisega novega kabineta.

TIP Beograd, 25. dec. Včeraj so se ves dan nadaljevala pogajanja, da se končno doseže sporazum in reši kriza. Demokrati so ustrajali na svoji zahtevi, da se mora general Zečević zamenjati s kako drugo osebnostjo. Ker pa je končno po zadnjih poizkusih bila situacija taka, da bi bil moral v slučaju nepopustljivosti v tem vprašanju Pašić vrniti kroni mandat so demokrati končno raje žrtvovali to zahtevo, samo da končno ob zadnji uri omogočijo edino možno rešitev krize. Pristali so pogojno na to, da ostane general Zečević še nadalje vojni minister. Na podlagi tega je bil dosežen sporazum tudi v še poslednjem spornem vprašanju. Treba pa je bilo odstraniti še difference med muslimani ter obema glavnima skupinama, demokrati in radikali. Pri podrobnih pogajanjih se je posrečilo uravnati tudi to in tako je Pašić še sinoči sestavil listo nove vlade.

TIP Beograd, 25. dec. Danes dopoldan ob 10. uri se je podal Pašić na dvor h kralju ter mu predložil v podpis listo nove vlade, katero je kralj odobril. Lista je takole sestavljena: Radikalec Nikola Pašić, ministrski pred-

Radicevo podzemsko delo.

TIP Beograd, 25. dec. Iz raznih znakov je razvidno, da je Radice prišel v zadnjem času izredno živahno protidržavno akcijo ter se v ta namen zvezal z raznimi protidržavnimi elementi. Kakor poročajo iz Bolgarije so se nedavno mudili tamkaj Radicevi zaupniki, ki so konferirali z znanimi bugarskimi, sovražniki Jugoslavije, ki so takoj na to pričeli z novim agitacijskim delom tako med bolgarsko javnostjo samo, kakor tudi v Macedoniji. V Macedoniji so se zadnje dni zopet pojavili bugarski agenti, ki so, kakor se je izvedelo zatrjevali ljudstvu, naj bo pripravljeno na znak, katerega mu bo dal Radice.

Atentat na admirala Kundoriotisa.

TIP Atene, 23. dec. Včeraj dopoldan sta prišla v pisarno admirala Kundoriotisa dva invalida ter protestirala na jako robat način proti zavlačevanju ureditve invalidskega vprašanja. Admiral ju je na to odslavil, češ naj nastopita drugič dostojno, ako hočeta govoriti z njim, ter izjavil, da on ni odločen v tej zadevi. Na te njegove besede je eden obeh invalidov potegnil revolver ter oddal na admirala tri strele, od katerih ga je eden zadel v prsa. — Admiral se je zgrudil na tla ter par minut na to umrl. Atentatorja in sookrivca so aretirali. V Atenah vlada radi umora admirala Kundoriotisa, ki je bil zelo popularen, veliko ogorčenje.

Sovjetski proračun.

TIP Moskva, 23. dec. Svet ljudskih komisarjev je odobril proračun za l. 1922. Dohodki znašajo 1571.940.888, stroški pa 1877.117.003 zlatih rubljev.

Madžarska lažjamnestija.

DKU Budimpešta, 24. dec. — Madžarski uradni list objavlja amnestijski razglas državnega upravitelja Hortyja, s katerim se izvrši splošna pomilostitev kaznjencev, izvzemši one, ki so se pregrešili kot revolucionarji in komunisti od prevrata sem.

Ribiški izgredi v Olvidu.

TIP Beograd, 24. dec. Po poročilu, ki ga je poslal semkaj načelnik ohridskega okruha so se ohridski ribi-

sednik in minister za zunanje zadeve. — Demokrat dr. Voja Marinković, minister za notranje zadeve. — General Milivoje Zečević, minister za vojno. — Demokrat Svetozar Pribičević, minister za prosveto. — Demokrat dr. Gregor Žerjav, minister za socialno politiko. — Demokrat dr. Kosta Kumanudi, minister za finance. — Demokrat Žika Rafajlović, minister za šume in rude. — Demokrat dr. Ivo Krstelj, minister za vere. — Samostojnež Ivan Pucelj, minister za poljedelstvo. — Radikalec dr. Laza Marković, minister za justico. — Radikalec Andrá Stanić, minister za saobraćaj. — Radikalec Marko Trifković, minister za izenačenje zakonov. — Radikalec Velja Vukičević, minister za gradjevine. — Radikalec Krsta Miletić, minister za agrarno reformo. — Musliman dr. Mehmed Spaho, minister za trgovino in industrijo. — Musliman dr. Karamehmedović, minister za narodno zdravje.

TIP Beograd, 25. dec. Novi kabinet je danes ob 11. uri položil kralju prisego ter se takoj na to sestel k prvi seji.

či spravili pred par dnevi na skladišča in pisarne akcijske družbe za eksploatacijo Ohridskega jezera ter demolirali docela vse naprave. Vzrok jeze ribičev na to društvo izhaja iz tega, ker je to društvo skoro monopoliziralo ves ribolov ter tako ogrozilo existenco ribičev.

Rudarska stavka v Krmelju.

LDU Beograd, 23. dec. Ministrstvo za socialno politiko je pooblastilo svojega inspektorja dr. Lotriča, da posreduje med rudarji v Krmelju v Sloveniji ter lastnikom rudniškega podjetja Jakilom. Ako spor ne bo rešen na ta način, se bo odposlala na lice mesta posebna komisija, kakor se je to zgodilo lansko leto v Trbovljah, da uredi odnose med delavci in delodajalci v Krmelju.

Mezdna gibanja.

LDU Beograd, 23. dec. Delavstvo gozdarsko-industrijskega podjetja Debrin-Drvar in državnega rudnika v Zenici se nahaja v mezdni gibanju. Inspekcija dela posreduje po svojih organih med delavci in delodajalci.

Pregledovanje parnih kotlov.

LDU Beograd, 23. dec. Trgovinsko ministrstvo je preneslo v pristojnost inspekcije dela pri ministrstvu za socialno politiko, službo pregledovanja parnih kotlov v vsej državi. V tej se bodo osredotočili vsi posli te vrste, da se pospešuje delavnost, ki je pri nas neobhodno potrebna in kateri se doslej ni posvečalo dovolj pozornosti.

Izgredi v Egiptu.

LDU London, 23. dec. Iz Kaira se poroča: Pristaši Zaglul pašje, ki bi se bili po povelju morali povrniti v svoje vase in ostati tam, so bili aretirani, ker se niso pokorili povelju. Prišlo je do demonstracij. Dva upornika sta mrtva. Redarji in egiptovski vojniki hodijo po mestu in razganjajo demonstrante. V Aleksandriji je policija razgnala 500 oseb, ki so hotele demonstrirati.

Brezposelni v Londonu.

LDU London, 23. dec. Danes so imeli brezposelni zborovanje v Hyde-parku. Ker so pretili, da bodo vdrlji v prodajalnice, je policija ukrenila potrebne varnostne korake.

nje novih obzorij, ti, ki greš s plamenicami prvi na pot, si oni, ki oznanja v puščavi novo, srečnejšo deželo, kamor hočemo vsi.

Pozdravljen, umetnik, ki nam odkri-vaš vire lepote in novega hrepenenja!

Pozdravljen, samotni idealist, kjer-ko si želi! Čim večja je tvoja osamljenost in čim trdnjša je tvoja vera v zmago onega, kar živi in kipi v tvoji notranjosti, tem večja bo tvoja zmaga.

Pozdravljena, žena in mati, ki trpiš in se žrtvuješ. Pozdravljena ti, ki ljubiš in veruješ v silo svoje ljubavi. Materinstvo, vprašanje rodbine je danes najtežji problem. Na rodbini sloni ves socialni red, rodbina je steberec človeštva. Razderimo rodbino, pa propademo. Dajmo ji novih moči, več sreče, več luči, pa bomo vstali k novemu življenju!

Socialni boji razjedajo današnjo družbo, v naši državi rujejo plemenske strasti — nasprotja se vedno bolj poglobljejejo, nestrpnost se veča, strasti govore celo tam, kjer bi čisto ekonomski interesi narekovali trezen sporazum in pamet.

Vi, idealisti, ki še niste utonili v kaosu današnje dobe, ki še čuvate svoje poštenje, človečnost in pravičnost, ki uvidevate, kam drvi svet na hrbtu velike pošasti — plutokracije, — zavedajte se zakladov, ki leže v vaši notranjosti in jih žrtvujete onim, ki so lačni prave človečnosti. Delajte na to, da se ublažijo razredna nasprotja, ki nas vodijo v kaos; da se pomirijo plemenske strasti, ki razkrajajo ves narod; da se razčistijo narodni, religiozni, socialni, ekonomski, kulturni, seksualni problemi, t. j. da pripremimo enkrat novo ero življenja, v kateri ne bo toliko strašnih nasprotij med idejami in resničnostjo, med človeškimi besedami in dejanji.

Iščite, kjerkoli ste, — bodisi še na tako skromni poziciji, lepši, resničnejši izraz življenja. Imejte vedno in povsod pred očmi, da človek ni zgolj mehansko bitje, da leži mikrokosmos in makrokosmos na zakonih harmonije in da mora biti prva naloga slehernega človeka, da išče harmonijo v samem sebi in svoji okolici. Vsak človek je nekak planet za se, ki neprestano izžareva svetlobo in se giblje po zakonih, ki vladajo v človeškem vsemiru — v družbi. Teh zak. ne smemo rušiti ne od zgoraj ne od spodaj. Ako bomo tako gledali na človeka, na moža in na žensko, tedaj bodo naša srca slišala vedno glasneje in glasneje besede velikega Učenika, svetle in jasne besede, ki jih ne bodo mogli prevpiti niti farizeji niti verniki zlatega teleta.

Ignotus.

Primarij dr. Virko Černič:

Zdravstvo v Sloveniji po prevratu in mariborska bolnica.

S političnim prevratom v nov. 1918. so se tudi zdravstvene razmere v Sloveniji korenito izpremenile. Prej smo bili navezani na nikdar nam prijazni Gradec in Dunaj: tja so hodili naši medicinci študirat, tja je vleklo slovenske mlade zdravnike izpopolnjevati se in specializirati, tja pa so hodili tudi naši bolniki iskat pomoči, če jim je skromna sredstva v domovini niso mogla dati v zaželeni meri. Dunaj in Gradec sta dobro vedela, kaj te razmere za njih pomenijo politično, kulturno in gospodarsko: odvisnost Slovenije od nemških centrov ter povzdiga teh centrov z našo pomočjo.

Prevrat pa je kar presekalo te avstrijske razmere in postavilo med nas in nemške centre državno mejo. Namah

mo se osvobodili nemškega jeroštva in se osamosvojili tudi v zdravstvu. Z osamosvojitvijo pa so prišle tudi tekle dolžnosti: vsa skrb in odgovornost za zdravstvo je naenkrat pripadla slovenskim zdravnikom in treba je bilo temeljitih izprememb, če se je hotelo podoletiti vsem potrebam in zahtevam.

Prvo se je zavedlo te izpremembe Društvo zdravnikov na Kranjskem, ki je na svojem izrednem obnem zboru ob prevratu 2. nov. 1918. sklenilo, da razširi svojo organizacijo na vso Slovenijo in izpremeni svoje ime v Slovensko zdravniško društvo v Ljubljani. Na tistem obnem zboru in večkrat tudi pozneje je Slovensko zdravniško društvo v Ljubljani opozarjalo tedanjo narodno vladu na naloge in dolžnosti, ki so nastale v zdravstvu po prevratu in se ponudilo vladi v pomoč. Po večmesečnem boju se je izvojeval Pokrajinski zdravstveni svet za Slovenijo in Istro, kot posvetovalni organ zdravstvenega odseka t. j. najvišje zdravstvene inštanice v Sloveniji, direktno podrejene ministrstvu narodnega zdravja. Temu zdravstvenemu odseku, katerega člane voli, oziroma kandidira Slovensko zdravniško društvo v Ljubljani, se je priznala pravica, da sodeluje v vseh zdravniških in zdravstvenih zadevah v Sloveniji, bodisi svetovladno, bodisi iniciativno. Na soglasni sklep Slovenskega zdravniškega društva je ministrstvo narodnega zdravja postavilo na čelo zdravstvu v Sloveniji t. j. za šefa Zdravstvenega odseka v Ljubljani dr. Ivana Oražna, moža jasnih misli in doslednjega tudi v dejanju.

Tako je po inicijativi in načrtu Slovenskega zdravniškega društva nastala organizacija zdravstva v Sloveniji: nekdanji zdravstveni oddelek deželne vlade se je reorganiziral v Zdravstveni odsek za Slovenijo in Istro, ki se je direktno podredil ministrstvu narodnega zdravja, da se tako izogne političnim izpremembam ljubljanske vlade. Temu na čelu je stopil dr. Ivan Oražen, njemu ob bok pa se je postavil Pokrajinski zdravstveni svet za Slovenijo in Istro, izvoljen od Slovenskega zdravniškega društva v Ljubljani, kot posvetovalni organ.

Ta na najširšem demokratičnem in strokovnem temelju osnovana organizacija zdravstva v Sloveniji — kakor je ni izvedel noben drug stan — je šla ročno na delo, ki je obsegalo vso Slovenijo. In to delo je uspelo tako, da zdravniški stan lahko s ponosom kaže nanj.

Prvi ogenj je prestala, ko se je začetkom l. 1919. pojavila v Sloveniji pegavica. Iz Rusije vračajoči se vojni ujetniki so namreč prinesli v domovino to nevarno nalezljivo bolezen, ki se je pokazala na več krajih in zahtevala tudi svoje žrtve. Kdorkoli je za časa svetovne vojne hodil po krajih, kjer je divjala ta morilka, ve, da se razširja kot plaz, zavzemajoč vedno širše dimenzije in podirajoč vse, karkoli dostigne. Nemala odgovornost je torej zadela slovenske zdravnike, ko se je pojavila ta zavrata morilka v Sloveniji. In na strokovnem demokratičnem organiziranemu zdravniškem stanu v Sloveniji se je posrečilo, da se je epide-

mija v najkrajšem času in z minimalnimi žrtvami zajela in udušila. Ta neizpodbitni uspeh je namah sankcioniral upravičenost take organizacije in ji pridobil potrebno avtoriteto, na drugi strani pa je to uspešno pozitivno delo vdahtilo organizaciji moč in samozavest za nadaljnje delo.

Drugi korak je šel za tem, da se doma v resnici osamosvojimo. Na najvažnejših mestih po bolnicah in uradih so namreč ostali izza avstrijske dobe nenašinci neznalesi našega jezika — naši zdravniki pa so morali stati ob strani brez dela in kruha kot v časih našega suženjstva. Tako n. pr. je prevzela po prevratu Narodna vlada v svojo upravo samo na nekdanjem Stajerskem 7 javnih bolnic, v katerih ni bilo niti enega slovenskega zdravnika. In kaj pomenja to v dobi prevratnega vrenja v krajih, kjer je tuji vpliv globoko zarezal svoje brazde, more presoditi zgolj tisti, ki ve, da je zdravnikovo delo liki spovednikovo: med štirimi očmi se da marsikaj povedati in namigavati, da se ne li nezadovoljnost, izpodkopuje zaupanje in ruši nova stavanja, ne da bi bilo treba dajati za to odgovor. Tu je bilo treba korenite izpremembe!

In ta se je izvedla s tem, da so se vsa zdravniška mesta, ki so jih ob prevratu zavzemali tujei, nanovo razpisala. Na ta način so se slovenizirale bolnice na našem ozemlju in se dala našim ljudem prilika, da dobe delo in kruh in se svojim možnostim primerno udeležujejo. Pri tem so prišli naši najrazburljivši ljudje na površje, ker nova organizacija je podrla prejšnje metode protekcije in raznih zvez in pazila zgolj na strokovno kvalificiranost. Tudi to delo se je izvršilo na najuspešnejši način, kar nam kaže razvoj naših bolnic, odkar jih vodijo naši močje.

Ako se ta preokret ne bi bil dovršil v tistem času, kot se je, tedaj bi bilo ostalo vse pri starem, kot se je zgodilo v nekaj malo izjemah, kjer se je to takrat zamudilo vsled čudne slepote nekaterih naših ljudi. In kakšne bi bile posledice? Težko jih je doumeti do konca!

Ko so se tako izvedle nujne izpremembe v oboju, ki so bile vsled političnega preobrata potrebne, je bilo treba misliti na velike zdravstvene probleme. Skrb za to je v glavnem pripadla državi, odnosno ministrstvu narodnega zdravja, kjer se izdelujejo dalekosežne zdravstvene ustanove in zakoni. Tudi pri teh sodeluje Slovensko zdravniško društvo v Ljubljani po svojih časih in v Državnem sanitetnem svebu v Beogradu.

Poglejmo sedaj, katere in kakšne izpremembe v zdravstvu so se udeležile v Mariboru v tem času.

Takoj ob prevratu je Slovensko zdravniško društvo v Ljubljani opozorilo narodno vladu na pomen Mariborske in mariborske bolnice. Že takrat se je naglašalo, da spada mariborska bolnica v isto vrsto z ljubljansko in da je treba ukreniti vse, da se povzdigne na višino velike, moderne bolnice. Kajti Maribor je bil pred prevratom provincialno mesto tik pod Gradcem, ki je od vzemal s svojimi instituti Mariboru vsak smeješi polet v zdravstvu, je po-

stal drugo največje mesto v Sloveniji in s tem tudi zdravstveno središče obširnega ozemlja ob Dravi, kateremu se je priključil tudi naš del Koroške in Prekmurja. To sedaj narodno, trgovsko in politično središče tako obširnega ozemlja, je imelo ob prevratu bolnice s samo dvema oddelkoma, brez vsakega znanstvenega aparata. Kakor mesto samo, tako je bila tudi bolnica čisto provincialna, malim razmeram prikladna, kajti vse, kar je bilo težjega in kočljivejšega, je šlo v bližnji Gradec na klinike in v sanatorije.

Naš glas o pomenu mariborske bolnice ni ostal glas vpijočega v puščavi. Kar se je pri denarnih sredstvih, ki so bila določena za zdravstvo v Sloveniji, moglo izvršiti, se je izvršilo. Mariborska bolnica se je pripoznala za istovrstno z ljubljansko, postala je državna, oziroma se vsaj prevzela z ljubljansko vred v državno upravo. Poleg že obstoječega kirurškega in internega oddelka, sta se ustanovila tudi okulistični in dermatološko-venerološki oddelki, ki je v zadnjem času dobil tudi ambulatorij za venerične bolnike. Bolnica sama se je ustanovila med tiste v državi, na kateri se lahko izvežbajo zdravniki-specialisti. V letošnjem poletju se je uvedla v bolnico elektrika, dermatološki oddelki je dobil višinsko solnce, pomnožilo se je število sekundarskih mest, kirurški in interni oddelki sta dobila vsak svojega asistenta, ravnokar se postavlja prepotrebni laboratorij za Röntgenov aparat, Wassermannova štacija itd.

Kar je bilo v prostorih, ki so bili proračunjeni samo za dva oddelka provincialne bolnice mogoče udeležiti, smo dosegli. Za vse druge, nič manj potrebne naprave se bo moralo pričeti zidati. Za to je treba samo denarja, ker stavbišče bolnice je tako obširno, da se na njem z lahkoto postavijo vsi inštituti, ki so potrebni za moderno veliko bolnico. In najbolj nujni so pač: prosekura, lastna lekarna, ginekološki oddelki s porodišnico in šola za babice, opazovalni oddelki za duševno bolne, otroška bolnica, lastna poslopja za dermatološko-venerološki in okulistični oddelki. Z vso resnostjo bo treba misliti tudi na to, da dobimo v Sloveniji epidemsko bolnico, ki bo imela tudi dolžnost, da organizira vse potrebno za pobijanje epidemij, ki se ravno v mariborskem ozemlju tako pogosto razširjajo; opozarjam samo na grižo in koze. Ta oddelki ne bi samo sprejemali in zdravili kužnih bolnikov, marveč bi moral v časih epidemij tudi odposiljati epidemske kolone v kraje, ki so središča epidemije, da tako zgrabi bolezen v njenem lastnem kotišču, kar se je izkazalo v svetovni vojni za najuspešnejše, ker le v središču epidemije je mogoče dognati vse vire in pota bolezni in jih z uspehom pobijati ter zaježiti.

Mariborsko bolnico čaka potemtakem še velikanski razvoj. Več ali manj je ta razvoj že pripravljen, nekaj načrtov je že izdelanih, za posamezne pogoje imamo že sposobnih ljudi, drugi se pripravljajo, za nekatere bo treba poslati pripravne in sposobne mlade zdravnike v inozemstvo, da proučijo velike naprave in njihove organizaci-

ostali na svoji izgubljeni poti, mladost je šla naprej. Ljudje, ki so se nekoč borili proti romantikom za realizem, ali proti realizem za impresijonizem, nimajo danes simpatij za ekspresijonizem in se krčevito oklepajo svojih idolov. Mladi se polagoma osvobojujejo vseh vezi in ozirov, ki jih je zapustil literaturi romantizem, med temi tudi šablonkega in jokavega nacionizma. Mlada struja ima močno socijalno bojo: če je smela umetnost dajati nacionalno izražanje, sme dajati tudi socijalno. Sedaj pa par pogledov na beograjsko literarno delo. V knjižnici »Albatros« je izšla studija Stanislava Vinavere »Gromobran svemira«, ki tolmači cilje nove umetnosti. To je nekaka apologetika ekspresijonizma. »Albatros« bo izdal dela novejših pisateljev (Vinavera, Andrića, Črnjavič, Stanislava, Tokina i. dr.) ter prevode Poea, Baudelaira, Welsa Whitmana itd. Zelo solid in zdravo podjetje! — Ustanovila se je literarna zveznica »Al-

je v tujini. Pred vsem pa je potreben denar, da se začne graditi. Brez denarja so vsi načrti zgolj prazne marije.

Končno naj omenim še eno zdravstveno napravo, ki je Maribor do sedaj še nima, ki je pa zelo potrebna, da vsaj malo razbremeni vedno prenapolnjeno bolnico. To je sanatorij, ki bo prihodnje spomlad dogotovljen in otvoren. Toda o tem ob drugi priliki.

Pred enim letom.

„Vaša gonja proti narodni državi za neko megljeno republiko je negacija lastne države in vi vedoma ali nevedoma stojite v službi sovragov slobode našega naroda.“

Na to pot vam ne bomo šli in ne boste nas slepili z frazami o večnoveljavni zakonih. Po našem prepričanju jih potrebujemo v sedanjem splošnem in moralnem razsulu drugod, ne pa da pod njihovim plaščem rujemo zoper lastno državo, podžigamo strasti in povečujemo notranje boje in tako pripravljamo pot tujcu, da nas zopet zasuznji.

Dvigamo slovesen protest zoper to, da se v imenu krščanstva in katolicizma ruje zoper državo. S svojim revolverskim demagoštvom kompromitirate krščanstvo in katolicizem. Pazite dobro, kaj delate!

Tako je pisala »Straža« pred enim letom. Takrat se je odločno zavzela za državo in ujedinjenje proti demagogom, ki so vstajali v vrstah SLS v Ljubljani in začeli kaliti vodo. Danes je voda kalna. Ravno »Straža« se zdaj odlikuje med klerikalnimi listi po svojih protidržavnih tendencah. Danes si »Straža« v polni meri zasluži očitek, ki ga je takrat naperila proti Ljubljani.

Mi, ki smo čutili moč jugoslovenske ideje že takrat, ko je bila samo slutnja in hrepenenje, smo pozdravili zgornje »Stražine« besede. Vedeli smo, kaj nas loči — in to se združiti ne da; vedeli pa smo tudi, kaj nas spaja in teh vezi bi ne bilo treba trgati, kajti škodo trpimo vsi. Če bi klerikalna stranka tako gledala svojo pot, kakor smo jo mi; če bi ne izpreminjala svojega prvotnega stališča nasproti državi, če bi tudi napram nam — svojim naravnim nasprotnikom — pokazala več pravega krščanstva, več takta in odgovornosti, tedaj bi — to radi priznamo — bilo tudi pri nas marsikaj boljše; splošno in moralno razsulo bi popravljali in ozdravljali vsi, ki ne vidimo pred seboj samo dobrobiti naroda in države, marveč tudi moralno dobrobit človeka in človečanstva. Rovarenje zoper lastno državo, podžiganje strasti in neprestano povečevanje notranjih bojev — to je danes taktika one stranke, ki pri nas zastopa interese katoliške cerkve. Koliko s svojo današnjo metodo političnega boja škoduje čisto krščanskim in čisto verskim interesom in koliko pomaga našim narodnim sovragom — o tem naj presodijo njeni voditelji sami, če si kot politiki tudi izprašujejo vest.

Podpirajte Jug. Matico!

plia, v katero so stopili najambicioznejši sodelavci novega pokreta. Nekateri izmed teh prično izdajati revijo »Putevi«. »Alpha« pomeni začetek in delo njenih članov je začetek osvajanja literature, kakor je bil svojčas na Hrvatskem »Život«. Člani »Alpha« so nastopili v zadnji številki odlične zagrebške revije »Kritika«. — V zimski sezoni izidejo med drugimi sledeče knjige: »Pesme« Todora Manojlovića, »Knjižna večnost« Siba Miličevića, »Kod bolj evi-ka« (impresije 1917.—1919.) Stanislava Vinavere, »Novele« Rstka Petrovića, Shakespearijeve drame v prevodu Stanislava Stefanovića, »Novele« Stanislava Krakova, R. Kiplinga, »Just to stories« v prevodu Stanislava Vinavere, »Osno-ve i razvoj moderne poezije«, studija Todora Manojlovića. — V beograjskem pozorištu se prikazuje z velikim uspehom J. Kosorjeva drama »Požar strasti«.

Beograjsko literarno pismo.

Beograd, v decembru 1921.

Beograd je začel tudi kulturno tek-movati z Zagrebom. O tem priča lepo število revij in literarnih skupin. Cela plejada pesnikov, pisateljev in publicistov je na delu, da obnove razrušeni Parnas. Ni mogoče s par potezami peresa očrtati kipenja in presnavljanja, ki ga kaže v vedno večjem obsegu tukajšnje literarno in umetniško življenje. Kadar bo to mlado vino dovolj prevrelo, se bodo šele pokazali pravi sado-vi. Danes je preveč iskanja, tipanja, posnemanja. To je v ostalem usoda vseh modernih struj, ki dvigajo gnilo, v materijalizmu ugnezlo površino Evrope. Ta pojav — vračanje k duhu, k spiritualnemu izražanju življenja — je naravna posledica velikega preobrata v socialnem in idejnem življenju, katerega je prinesla vojna. Opažamo ga povsod: v političnem in ekonomskem

življenju (komunizem), najbolj pa v literaturi, ki je bila in ostane volens-nolens ogledalo svojega časa. Mlado umetniško hotenje, ki se kaže v ekspresijonizmu, je našlo v Beogradu tako kakor v Zagrebu lepo število svojih oboževalcev in slediteljev. Naravno je, da na drugi strani — v vrstah predpotopnih literarnih prvakov — to hotenje ne najde razumevanja in simpatij. Nedavno je starejši pisatelj g. Marko Čar v reviji »Misao« obsodil moderno strujo, zlasti gg. Svet. Stefanovića, Stanislava Vinavereja in J. Kosora, kateri so si izmed mladih pridobili ne samo nastop, ampak tudi ime. G. Čar očita »novim«, da niso dovolj razumeli Horacija, Goetheja in klasikov ter da kažejo v svoji literarni kritiki neznanje. Po njegovem mnenju bi morala literatura v teh časih zabavati in pomirjevati ljudi, ne pa raziskovati problemov, ki itak že dovolj vznemirjajo živce modernega človeka. Tako se zopet oglašajo nauki iz Prešernove »Nove pisari-je«. Tako je bilo v vseh dobah: starj so

Politične vesti.

* **Slepa politika.** Pod tem naslovom napada tržaška »Edinost« ministra della Torretto, ki je s svojo narodno politiko napravil vse simpatije, katere je Italija uživala v Avstriji in Češkoslovaški. Dokler je Sforza vodil italijansko zunanjo politiko, je izgledalo, da bo Italija zavzela najvažnejši položaj v Srednji Evropi. Danes so se simpatije Srednje Evrope obrnile zopet proti Franciji, pa stojimo pred ustanovitvijo sistema srednjeevropskih držav, ki bo obsegal Čehe, Jugoslovane, Rumune, Poljake in avstrijske Nemce. Ta organizacija stoji pod francoskim vodstvom. Podobno kakor »Edinost« pišejo tudi nekateri italijanski listi. Mi nimamo ničesar proti nesposobnim della Torretom: čim več bo slepcev, tem preje bo končana kriza današnje Italije, ki s svojo politično nestrpnostjo in vsiljivostjo ogroža konsolidacijo Srednje Evrope in Balkana.

* **Italija in rapalska pogodba.** Italija se vedno izigrava rapalsko pogodbo. Njeno igrakanje z našo državo gre tako daleč, da izsiljuje od nas nove koncesije, ki niso v nikaki zvezi z rapalsko pogodbo in katere bi mi bili morali dati, da bi Italija izvršila svoje obveznosti. Kakor poroča rimska agencija »Volta«, se prično prihodnje dni nova pogajanja glede brionske pogodbe o ribolovu, katere naša vlada ne mara ratificirati. Povrh tega zahteva rimska vlada, da sklenemo z Italijo gospodarsko in trgovinsko pogodbo. Šele potem, ko bi bile te pogodbe ratificirane, bi Italija izpraznila tretjo cono. To postopanje Italije napram naši državi je dopajanje v skladu z vso njeno neodkritosrčno zunanjo politiko. Naša vlada bi morala obrniti druge strune; naša diplomacija bi naj pokazala več samostojnosti in odločnosti. Italijani stavijo ob vsakih pogajanjih nesprejemljive zahteve. — Ker se mi zlepa ne uklonimo njihovim gospodarsko-imperijalističnim težnjam, pa se pogajanja prekinemo. Tako se spor vleče in vleče, mi imamo v Primorju ozemlje, ki je še vedno okupirano. Bomo videli, koliko se je Italija iztreznila od zadnjih pogajanj do danes. Znamenja, ki bi nas prepričevala o tem, so zelo skromna.

* **Konferenca za konferenco.** Neprestane konference, ki bi naj odpravile posledice svetovne vojne, samo še otežujejo prehod narodov in držav v dobo pravega mirovnega dela in gospodarske konsolidacije. Konferenca v Washingtonu bi bila morala rešiti problem oboroževanja v smislu mirovnih stremeljenj. A končala je s sporazumom med prizadetimi državami, ki so si na podlagi medsebojnega ravnovesja določile, kako daleč se smejo oboroževati. Te dni se je vršila v Londonu konferenca med Lloyd Georgeom, angleškim ministr. predsednikom in Briandom, francoskim ministrskim predsednikom. Oba državnik sta konferirala o nekaterih aktualnih vprašanjih, pri čemur se je mnogo naglašala potreba gospodarske obnove srednje in vzhodne Evrope in se je sklenilo, da se skliče velika evropska konferenca. V resnici pa gre za ublažitev sporov in prepričev, ki so nastali med posameznimi člani razpadajočih se antante, zlasti med Angleži in Francozi. Ti spori so tem važnejši za bodočo evropsko mednarodno politiko, ker Anglija polagoma krmari v druge vode in išče zblizanje z Nemčijo. Angležem kapitalizmu je posebno simpatičen, kot smo pisali, Stinnes-Rathenauov načrt o gospodarski obnovi Rusije. Francozi so zainteresirani na tem projektu deloma vsled udeležbe lastnega kapitala deloma, ker bo nameravano odiranje Rusije v zvezi z nemško vojno odškodnino. Naravno pa je, da z ljubo-sumnostjo gledajo na vedno ponosnejši in samozavestnejši nastop premagane Nemčije. Kako bo evropska konferenca reševala vprašanje srednje- in vzhodno evropske obnove, bom še videli. Ni nobenega dvoma, da je zapadna Evropa, ki je obogatela na račun druge polovice kontinenta, moralno in materialno dolžna pripomoči gospodarsko šibkim državam na noge. Zdi se pa, da je ta pomoč preklicamo dvomljiva in preračunjena in da hočejo veliki mogotci v prvi vrsti pomoči — samemu sebi. To

vidimo jasno v praktični gospodarski politiki, ki je dosegla, da v nekaterih srednjeevropskih državah prehajajo največja podjetja v posest angleškega ali francoskega kapitala.

* **Pred krizo češke vlade.** Kakor poročajo praški listi, se nahaja vlada dr. Beneša pred krizo, katero je povzročil nesporazum med narodnimi demokrati in narodnimi socijalisti. Iz sveta petorice sta izstopila dva glavna predstavnika teh strank, dr. Rašni in Strybrni. Ministrski predsednik pr. Beneš je izjavil, da ne namerava več ostati ministrski predsednik, ker ga to le ovira v izvrševanju poslov zunanega ministrstva. Kot bodoči ministrski predsednik se imenuje agrarec Svehla, dr. Beneš pa ostane še nadalje zunanji minister.

* **Anglija in Nemčija.** Po poročilu »Evening Standarda« angleška vlada najbrž ne bo pristala na to, da se odpošlje v Nemčijo finančna komisija v nadzorovalne svrhe. Francija je zahtevala energične mere napram Nemčiji. Angleški politiki so mnenja, da bi taki koraki upropastili nemško vlado in le še povečali kaotično stanje v Evropi.

* **Nezadovoljni Irci.** V irskem parlamentu še vedno ni ratificiran sporazum z Anglijo. V glavnem obstojate dve močni skupini: ena je za ratifikacijo v celoti, druga le pod izvestnimi pogoji, ki so pa za Anglijo nesprejemljiva. Formirala se je tudi že tretja skupina, v kateri so nepomirljivi ekskluzivni republikanci. Lloyd George je v nekem svojem govoru zagrozil z vojno, če bi Irska ne sprejela za njo nedvomno ugodnega sporazuma. Radikalni Irci hočejo prekiniti vsako vez z Anglijo. To je pa nemogoče, ker sta oba coka po ekonomskih zakonih navezana drug na drugega. V tem slučaju bi se morala med obema otokoma vneti borba na življenje in smrt. Zelo dvomljivo je, če bi v tej borbi zmagala Irska. — Razpad angleške državne zveze, ki ga hočejo Irci, bi pomenil v sedanjih razmerah velikansko škodo za ves svet in pot v popolno barbarizacijo kot po razpadu rimskega carstva.

Zanimivosti.

Otrok-čudak. — Dviganje denarja iz morske globine. — Čuden protest. — Recept za poročne obteke. — Hudič — božanstvo.

Današnja doba se ne more pritoževati, da bi ne imela nenavadno nadarjenih otrok. Največ teh malih čudakov se posveti glasbi in petju, le redkokdaj oblikujejo umetnosti in literaturo. Letos bo ravno 200 let, kar se je rodilo res čudovito dete, ki je v svojem četrtem letu vzbujalo pozornost vsega sveta. To je bil mali Kristian Heinen iz Lübecka, ki je preživel svojih prvih deset mesecev, kakor vsi njegovi sovrstniki. Ker so ga dolgo hranili z naravnim načinom dojenja, se dolgo — štiri leta — ni mogel privaditi da bi sam jedel. Ko je bil star deset mesecev, je razločeval vse predmete v svoji okolici. Bilo mu je samo enkrat imenovati ime kaknega predmeta in že si ga je zapomnil. Če so ga drugi dan vprašali, je takoj pokazal dotični predmet ter pravilno izgovoril ime. Najeli so mu domačega učitelja in čez par tednov je že znal sveto pismo, stari in novi testament na pamet. Predno je bil star leto dni, je znal že svetovno zgodovino in bi se bil z vsakim gimnazijcem lahko kosal. Posebno zanimanje je kazal za zemljepis. Ko je bil v tretjem letu, je znal čez 8000 latinskih besed ter čital nemščino in latinščino, pisati pa se je naučil še-le v četrtem letu. Ko je zaznal za tega čudaka kralj, ga je pozval k sebi v Koppenhagen. Sedeč na krilu, je čez dve uri odgovorjal na vsa vprašanja kralja, ki se temu malemu čudaku ni mogel načuditi. Toda razvoju duha ni odgovarjalo šibko telo dekca. Hiral je od dne do dne ter umrl 27. julija l. 1726, ko je dopolnil 4 leta, 4 mesece in 21 dni.

Leta 1917. se je potopil v Irskem prelivu parnik »Laurentic«. Na parniku se je nahajalo sedem milijonov funtov šterlingov v zlatu. Že l. 1919. so dvignili pol milijona funtov, a sedaj nadaljujejo to delo. Delavci, ki so zapo-

sleni na dnu morja, imajo poleg reane plače še 1 funt šterlingov nagrade za vsake tri ure podmorskega dela. Tudi Američani se bavijo s to mislijo, hoteč dvigniti tri milijone dolarjev v srebru, k se nahajajo na parniku »Meridian«, kateri se je potopil leta 1902. blizu Newyorka. Tudi blizu Viga leži na dnu morja za 28 milijonov funtov šterlingov zlata, srebra in draguljev. Za časa krimske vojske se je potopil parnik »Blank Prince«, na katerem je bilo čez pol milijona funtov šterlingov v zlatu. Sploh je registriranih zelo mnogo potopljenih parnikov, s katerimi se je pogreznilo na dno morja več milijard zlata, srebra in draguljev. Danes pa, ko prezentira to zlato izredno vrednost, skušajo te zaklade z največjim naporom in stroški zopet dvigniti.

Dijaki neke francoske srednje šole so poslali cerkveni oblasti protest, v katerem protestirajo zoper to, da pridejo letos prazniki, kakor Božič na nedeljo in so zato prikrajšani pri počitnicah. Če je imel ta protest kakšen uspeh, pa še ni znano.

Župnik stolne cerkve v Châtanogu je izvedel natančen predpis, kako morajo biti oblečene neveste, ki se hočejo v njegovi cerkvi poročiti. Obleka mora biti večerna, a je lahko, — toda le neznatno — izrezana. Krilo mora segati do zgornjega roba visokih čevljev, a lakti morajo biti brezpogojno pokriti. Če je zgornja obleka izdelana iz prozorne tkanine, mora biti podložena z neprozornim blagom. Na glavi mora imeti nevesta klobuk ali pa vsaj pajčolan. Pa to bodo nevestice, ki so sicer goreče oboževalke mode, z veseljem prebolele, samo da dobe mo-žička.

Nedavno je bila gospa Alma White imenovana za škofa verske sekte, ki se naziva »ognjeni steber«. Pripadniki te vere verujejo v hudiča. Tako se je tudi hudič povzpел do božanskega dostojanstva.

Dnevna kronika.

— **Kraljev dar slepcem.** Nj. Vel. kralj je podaril ob priliki svojega rojstnega dne 12.000 K za slepe invalide. Vsota se mora takoj razdeliti med upravičence.

— **Proti Orlom** je nastopil glasom poročila »Slovenca« zagrebški pokrajinski namestnik Demetrovič, ker je baje poslal komandanta IV. armijske oblasti akt, v katerem označuje orlovsko organizacijo za protidržavno ter predlagal, naj se širjenje orlovskih idej med vojaštvom zabrani in prepove citanje orlovskih listov.

— **Kaj je z 20 odstotnimi odtegljaji?** (Prejeli smo:) Tako je vprašal »Tabora« v štev. 72. z dne 31. marca 1921. ter izjavil, da je finančni minister javno zagotovil, da se bodo ti odtegljaji najkasneje do 1. aprila 1921. poravnali. Sedaj se leto že bliža svojemu koncu, a o izplačilu ni duha ne sluha. »Slovenski Narod« pa je te dni prinesel novice, da so zastopniki SKS za sporazum stavili tudi zahtevo, da vlada čimprej izvede plačilo 20 odstotnih bonov, ki jih je država vzela pri izmenjavi bankovcev bivše Avstro-ogrske banke za nove dinarske novčance. Bomo videli, ali se bo g. finančni minister vendar enkrat odločil finančnim oblastim energično naročiti, da brez odlašanja preskrbe vse potrebne v to svrhu. Eno pa pribijemo, da vedno zavlačevanje nikakor ni umestno in tudi ne pospešuje zaupanja v vlado. Tudi vspeh investicijskega posojila bi bil ugodnejši, ako bi se izplačevanje teh dvajsetodstotnih odtegljajev ne bilo vedno tako brezmiselno zavlačevalo.

— **Vidiranje potnih listov.** Proti najnovejšemu razglasu policijskih oblasti, da se odslej izdajajo našim državljanom za potovanje v Avstrijo, Italijo in Madžarsko potna viza samo za potovanje iz države, ne tudi za povratek ter da se morajo vsi naši potniki zategadelj javljati pred povratkom v domovino pri našem predstavništvu v inozemstvu, je trgovska in obrtniška zbornica za Slovenijo v interesu gladikega pro-

mela kar najodločneje protestirala pri ministrstvu za notranja dela, pri trgovinskem ministru in pri pokrajinskem namestniku. Trgovska in obrtniška zbornica je zahtevala, da se vzpostavi stari položaj, ker novi ukrep težko prizadeva prometno svobodo ter nalaga našim državljanom velike izgube časa.

— **Nova mesta činovnika-tehničara.** Budžetom za god. 1922. uspostavljajo se višja mesta činovnika-tehničara (inspektori i sekretari) u upravi za zaščito industrijske svojine. Osim moralne i fizičke sposobnosti uslovi so još, da su kompetentni naši državljani, da imaju stručnu spremu, t. j. završeni tehnički fakultet ili visoku tehničku školu, ili višu poljoprivrednu školu v rangu univerziteta, rudarsku ili šumarsku akademiju ili završeni prirodno-matematički odsek filozofskog fakulteta, i da imaju položene sve propisne ispite. Prvenstvo za raspisana mesta imaju lica sa tehničkom praksom i sa znanjem stranih jezika. Inspektorska mesta vezana su sa godišnjom platom od 5052, odnosno 6062 dinara i sa svima prinađležnostima, koje pripadaju činovnicima ovog ranga (dnevnicna na skupoću Din. 43.50). Sekretarska mesta sa godišnjom platom od dinara 2526.— 2778.— 3283.— 3759.— i 4041 (dnevnicna na skupoću din. 33.35 do 38.25). Molbe treba podneti do 15. januara 1922. god. upravi za zaščitu industrijske svojine, Beograd, Krunska ul. 14, i to, od privatnih lica direktno, a od državnih činovnika preko svojih pretpostavljenih vlasti.

— **Marenberg.** Gospa Terezija Suppanz, veleposestnica v Marenbergu je ob priliki božičnih praznikov naklonila ubožcem tukajšne občine 2000 K. Pripominjamo, da ima gospa Suppanz tudi vedno odprto roko če rabijo podporo tukajšna slovenska društva in druge dobrodnele akcije. Zelimo, da bi gospo Suppanz drugi tukajšni veleposestniki poznevali!

— **Aretiran nadškof.** Po Bački se je v zadnjem času klatil nek človek, ki se je povsod izdajal za »mezopotamskega nadškofa« ter pobiral denar v dobre namene. Bira se je dobro obnašal. Obiskoval je tudi župnišča ter bil povsod gostoljubno sprejet. Pot ga je pripeljala tudi k stolnemu župniku v Futoku. Temu pa mož ni nič prav dopadal; zato je poklical policijo, ki je mezopotamskega »nadškofa« razkrinkala kot čisto navadnega poljskega žida, ki je živel samo od brezdolja in goljufij. Seveda so mu takoj odvzeli »škofijski potni list« ter ga spravili na varno.

— **Nov prerok se je pojavil v Dalmaciji.** To je nek Božidar Reljč, ki potuje iz vasi do vasi ter prorokuje konec sveta. Oblečen je v dolgo črno kuto ter nosi seboj nad 1 meter visok lesen križ. Ker pa je prišel v konflikt s splitsko policijo, so ga zaprli.

— **Morski razbojniki,** ki so v prešlih stoletjih vznemirjali širno morje, se niso popolnoma izumrli. Tako so pred par dnevi napadli parnik »Kavanglee« med Shanghaijem in Hongkongom. Poveljnika ladje in mornarje so zaprli v kabino, oropali vse potnike, pokvarili parni stroj ter nato odpuli na navadnih ribiških čolnih. Ukradene stvari so vredne nad 120 tisoč dolarjev. Pomorske oblasti so uvedle takojšnjo zasledovanje, toda morski roparji so izginili brez sledu.

— **Tihotapstvo valute.** Dne 22. dec. je aretirani policijski agent v Raketu ženo nekega železniškega uradnika, ki se je nekam sumljivo vedla. Preiskava je potrdila sum, kajti pri njej so našli za 60 milijonov kron vrednosti v naši tuji valuti.

— **Zvišanje naročnine dunajskih dnevnikov.** Dunajski dnevnikji so s 1. januarjem 1922. zvišali naročnino z ozirom na zvišanje cen surovin in mezd. Jutranja izdaja stane izvod 40 K, večerna pa 10 K. Mesečna naročnina znaša 1200 K.

— **Tudi dunajske babice** pri zvišanju cen ne marajo zaostati. Zveza babic na Dunaju je sklenila, da računajo z novim letom za porod delavskim slojem 5000 kron, premožnejšim pa do 100.000 kron.

— **Fašistovske cvetke.** Znani vodja italijanskih fašistov Mario Bragatto v Voloski je poneveril iz društvene blagajne štotoč lir ter pobegnil.

— **Ironija.** Dunajski občinski svet je sklenil, da ostane mestni drobiž po 10 in 20 vinarjev še nadalje v veljavi. Dunajsko časopisje se roga temu sklepu, češ, čemu nam drobiž po 10 in 20 vinarjev, ko pa računamo samo še na ti sočake, za manjšo vsoto pa sploh ničesar ne dobimo.

— **Ženski odvetniki v Franciji.** Ker je angleškim ženskim odvetnikom dovoljeno braniti in zagovarjati obtožence pred sodiščem, so se tudi Francozinje začele potegovati za to pravico. V Franciji so ženske namreč že zdravniki, zobotehniki, inženirji, samo ženskih odvetnikov še ni, ker jim država tega ne dovoljuje. Sedaj se je zavzel za ženske tudi zastopnik Proust, in dozdeva se, da bodo tudi Francozinje deležne »pravice« svojih angleških tovarišic.

— **Hud vihar na Dunaju.** Preteklo nedeljo je razsajal na Dunaju hud vihar. Razkril je mnogo streh. Mnogo pasantov je bilo od padajoče opeke težko ranjenih; nekega uradnika je na Rennwegu celo ubilo. Klobuki in cilindri so kar frčali po ulicah. Posebno zaljubljen pa je bil veter v kratka ženska krila.

— **Boščnost zrakoplovstva.** Znani zrakoplovec Louis Bleriot je pred kratkim došel v Newyork, kjer je izjavil, da bo kmalu napočil čas, ko bo zajtrkoval v Newyorku, se gostil opoldan v kakem pariškem hotelu, a večerjal zopet v Newyorku. Če se pomisli, da je nedavno dosegel Anglež Hanes s svojim aeroplanom hitrost 212 milj na uro, to ni več tako neverjetno.

— **Novi vulkan.** V bližini mesta Buenos Aires je pred par dnevi začela pokati zemlja. V bližini je bilo nenavadno toplo in čisto poseben duh je napeljeval ozračje. Čez par dni se je na dveh mestih odprlo žrelo, ki bluva ogenj in vulkanske mase. V bližini stanujoče prebivalstvo je iz strahu pred tem nevarnim pojavom zbežalo.

— **Vihar na Črnem morju.** Na Črnem morju je razsajal zadnje dni strašen vihar. V Konstanzi je odtrgal več ladij, ki so bile občutno poškodovane. Mnogo ribičev, ki so se nahajali na odprtem morju se ni več vrnilo in so gotovo utonili.

— **Prometni sporazum med Avstrijo in Madžarsko.** Avstrijska in Madžarska vlada sta odobrili v Györu dne 6. in 7. decembra med obema železniškima upravama sklenjeno pogodbo ter je z 21. decembrom vzpostavljen zopet reden osební in tovarni promet na vseh prehodnih postajah.

— **Železniška nesreča v Italiji.** Na mostu San Donna di Piave je dne 22. t. m. krog trideset na 24. uro trčil pariški brzovlak v ekspresni vlak Trst-Rim. Dve osebi sta ostali na mestu mrtvi, 35 pa jih je več ali manj težko ranjenih. Iz takšnega vzroka se je zgodila ta nesreča, še ni dognano. Iz Benetk so poslali takoj dva pomožna vlaka na lice mesta.

— **Eno milijardo kron natisnejo** dnevno novega denarja v Nemški Avstriji, da na ta način zadovoljijo domači potrebi. Vsega imajo do danes v prometu 170 milijard kron. Koliko je ta denar vreden, je pač vsakomur znano in ni se čuditi, če avstrijska valuta dan za dnem pada in sledi sovjetskemu ublju.

— **Oskrba s semenom za setev.** Ministrstvo za poljedelstvo je sprejelo dva in pol vagona semenskega ječmena in pšenice, ki se bo razdelila med ljudstvo. Eden vagon se razdeli na Južno Srbijo, ostanek pa med druga okrožja Srbije, posebno beograjski, kjer vlada veliko pomanjkanje semena. Predviden je še nadaljni kredit za 500 vagonov semena, ki se bo razdelilo med ostale pasivne pokrajine.

— **Strašen vihar,** takozvani ciklon je razsajal minule dni na oceanu. Ciklon je trčil tudi na največjo ladjo sveta, »Olimpia«, ki se je nahajala na potu iz Newyorka v Cherbourg, ki je pa kljub grozotam tega strašnega neurja ostala nepoškodovana in je srečno priplula v pristanišče.

— **Nemški generali umirajo.** Žalostna usoda je zadela nekdanje avstrijske in nemške vsemogočne generale. Brez časti in marsikateri tudi brez premoženja so raztepeni po vsem svetu. Te dni je umrl v Berlinu bivši nemški general-

oberst von Beseler v starosti 72 let. — Možu se v zadnjih časih ni godilo najbolje.

Ljudska knjižnica

Narodni dom, I. nadstr.

posluje ob nedeljah od 1/2 10.—1/2 11. ure
in ob četrkih od 1/2 19.—1/2 20. ure

Mariborske vesti.

Maribor, 21. decembra 1922.

m **VESELE BOŽIČNE PRAZNIKE** želita vsem naročnikom, inserentom in čitateljem »Tabora« uredništvo in uprava.

m Prihodnja številka našega lista izide v torek ob običajni uri.

m Za etično smer se zavzema včerajšnja »Straža« v članku na prvi strani, v rubriki. »Dnevne novice« pa laže v notici »Plebiscit«, kakor najhujši madžarski eigan. »Straža« pripoveduje v tej notici svojim čitateljem namreč, da smo mi razpisali plebiscit za mariborsko oblast po vzgledu ankete »Slov. Nar.« za nedeljivo Slovenijo. Kdaj so čitali gg. pri »Straži« naš razpis smo jako radovedni in bi jim bili jako hvaležni, če bi nam mogli postreči s tisto številko »Tabora«, kjer se nahaja; mi ga namreč doslej še nismo zasledili in nam ni prav nič znanega o njem. Ker takega »plebiscita« nismo razpisali, je naravno, da tudi rezultata ne moremo objaviti, ker, kjer ni nič, tam tudi demokracija ne morejo nič vzeti, te modrosti so znane doslej, kakor dokazuje »Straža«, samo klerikalcem. Radi skrbimo o naših naročnikih, smo ji jako hvaležni ter jih, če jih ima ona morda preveč, prav radi nekaj prevzamemo, da jo razbremenimo.

m **Modernne slike** iz vseh slovstev, zlasti številne prevode v slovenščini, hrvaščini, češčini in tudi nekaj nemških iz francoske in ruske literature si lahko izposodite v Mariboru v »Ljudski knjižnici« v Narodnem domu, I. nadstropje vsako nedeljo predpoldne in ob četrkih zvečer.

m »Slov. Citalnica« v Narodnem domu I. nadstropje, nudi svojim članom v svoji lepi, vedno zakurjeni in električno razsvetljeni dvorani vse slovenske, najboljše hrvatske in srbske časopise ter revije. Clanarina zneša mesečno samo 1 dinar. Kdor hoče torej zasledovati javno življenje in ne ljubi zakajenih kavarn in hoče tudi štediti, se lahko vsak dan vpiše v Citalnico v priglasno knjigo kot član. Denar pobere vsak mesec hišnica.

m **Odsek amateriografiv S. P. D.** v Mariboru je imel dne 15. t. m. svoj redni glavni občni zbor ob skoraj polnoštevlini udeležbi članov. Zastopniki časopisja niso bili, kakor običajno navzoči. Po pozdravu in poročilu načelnika in tajnika ter blagajnika in računskega preglednika so sledile volitve, ter je bil izvoljen skoraj ves stari odbor. Sklenila se je udeležba pri razstavi slik Hrv. plan. društva v Zagrebu ter se bo meseca marca vršila razstava slik tudi v Mariboru. Videlo se je, da odsek, čeprav obstoja komaj pol leta, pridno deluje ter ima pred seboj še lepo bodočnost. Vsi dopisi naj se pošljejo na odsek, Krékova ulica 5/I.

m **Občni zbor društva jugosl. akademikov** v Mariboru se vrši v četrtek 29. t. m. ob 20 uri v društveni sobi (Narodni dom).

m **Opozorjamo** ponovno na predavanje g. d. Toplaka »O negovanju in prehrani dojenčkov«, katero priredi zdravstveni odsek za Slovenijo s sodelovanjem mariborskega slovenskega ženskega društva dne 27. decembra ob 16. (4.) uri popoldan v Mestnem kinu. Za to predavanje je češka vseučiliška klinika v Pragi stavila na razpolago veliko število izredno lepih diapozitivov v barvah. Vstopnina 1 dinar. Čisti dobiček je namenjen v korist revnim otrokom.

m **Srednja vinarska, sadjarska in poljedelska šola** v Mariboru, ki se ustanovila m. l. 1. oktobra, pravkar 50

let stare vinarske in sadjarske šole v Mariboru, se za tkoče šolsko l. 1921-22. ni mogla otvoriti, ker se je oglasilo prepičlo število kvalificiranih prosilcev. Radi tega se je morala otvoritev te nove srednje kmetijske šole preložiti na poznejši čas.

m **Koncert na Božič in na Štefanovo** se vrši v restavraciji »Stara pivarna«. Glej inserat na drugi strani.

m **Za koroške dljake v Mariboru** so darovali: 1. Mariborski tovarnarji in trgovci K 18.420.—. Nabrala je to izredno vsoto velečenjena gospa Maistrova. 2. Koroški rojak in rodoljub g. J. Pošinger v Lajtersbergu K 10.237-22. 3. Gospod Luka Tavčar v Mariboru K 500.—. Skupaj K 20157-22. — Vsa čast in prisrčna zahvala mariborskim tovarnarjem in trgovcem, da pomagajo podpirati naše revne dljake mariborskih srednjih šol! Nevenljivih zaslug pa si je pridobila tudi velečenjena gospa Maistrova z mučnim nabiranjem. Iskrena zahvala njeni izredni požrtvovalnosti in veliki naklonjenosti! Koroški šolski odsek v Mariboru.

m **Za veliko dobrovoljno tombolo** v prid ubožne dečice, ki se bo vršila v nedeljo dne 9. januarja je dal g. Tomaž Götz radevolje svojo dvorano brezplačno na razpolago. Med dobitki bo pet tombol v vrednosti po 2000 kron, dvajset činkvinov v vrednosti po 200 do 500 K, 60 kvatern v vrednosti 90 do 200 K in okoli 400 amb in tern v vrednosti po 20 do 60 kron. Dobitke so prispevali največ mariborski trgovci brezplačno in to nekateri tovarnarji usnja v blagu v vrednosti vsak po več tisoč kron. Prodajanje srečk se je pričelo te dni in je opaziti, da se pridno sega po njih.

m **Velika kavarna.** Danes zvečer koncert prvovrstne salonske godbe profesorja Kubička. 1253

m **Za Jugoslovensko Matico** nam je izročil g. Martin Stadler, trgovec v Vetrinjski ulici, zavojček rabljenih znamk. Izročili smo ga tajništvu tukajšnje podružnice.

m **Božična akademija plesnega** zavođa Pečnik se vrši v pondeljek 26. t. m. točno ob pol 20. uri v veliki kazinski dvorani. Za točnost se prosi, ker se bo začelo s programom brez ozira na zamudnike. Kdor morda ni dobil povabila, naj se zgloši pri predprodaji vstopnic v Krekovi ul. št. 8. Vstopnice se prodajajo v predprodaji po 10 din. Na večer akademije pa po 15 din.

m **Na fantovskem večeru** trgovcev gg. Lenarda in Vernika se je nabralo 6100 K, od katerih se je polovica nakazala »Glasbeni Matici« v Mariboru, druga pa Jugoslovenski Matici. Obe se presrečno zahvaljujeta za ta velikodušen dar.

m **Stefanov venček s plesom** priredi 26. t. m. gostilna Antonije Kocmut v Studencih. Začetek ob 15. uri, vstopnina 6 K.

m **Praktikanti (vajenci)** za državno vinarsko in sadjarsko šolo v Mariboru se sprejmejo v najkrajšem času. Pogoji: Starost najmanj 16 let, dovršena najmanj ljudska šola z dobrim uspehom, telesna sposobnost. Prednost imajo kmetijski sinovi, ki ostanejo pozneje doma. Praktikanti obiskujejo računski in jezikovni pouk, drugače delajo praktično v vseh panogah šolskega gospodarstva pod strokovnim vodstvom. Za to dobivajo stanovanje in hrano brezplačno ter imajo prednost pri sprejemu za prihodnje šolsko leto 1922. in 1923. kot redni učenci. Kot absolventi te dveletne šole pa vživajo ugodnost po členu 8. zakona o ustroju vojske, t. j. skrajšano vojaško službovanje, po 14 mesecev (dijaški rok) pod pogojem, da ostanejo pozneje na lastnem domu. Lastnoročno pisane prošnje za sprejem praktikantov je poslati ravnatelstvu državne vinarske in sadjarske šole v Mariboru najkasneje do 25. januarja 1922 s sledečimi prilogi: Krstni list, domovnica, zadnje šolsko spričevalo, zrravniško spričevalo in spričevalo o нравnosti. Sprejem ali odklonitev se naznani pismeno. Prijatelji našega kmetijstva se vabijo, da blagovolijo posebej opozorjati kmetovalce na to ugodno priliko za strokovno izobrazbo njihovih sinov. Drugi listi se naprošajo za ponatis tga razglaša.

m **Kavarna Central.** Danes koncert salonskega orkestra Perc-Comelli, začetek ob 8. uri.

m **Pri splošni zbirki olepševalnega društva za mesto Maribor** so darovali: V. Freund à 800 K, Vilko Weigl, Rosenberg, T. Götz, L. Franc sinovi à 400 K, H. Wögerer, Rudolf Kiffmann, Deln. dr. »Orient«, Pügel-Rossmann, Maks Straschill, Hermann Berg, Preac & Soštarič à 200 K, Rupert Jeglitsch, Antolič & Tominc à 120 K, Karl Scherbaum sinovi, Luschner I. Trpin, D. Roglič, Ivo Andraschitz, Fr. Lippert, Franc Pergler, A. Tonejc in drugi, Jurija Reitingerja nast. Schenker & Co., »Elin« dr. za elektr. ind., A. Ellinger, Karl Worsche, E. T. Uher, Aleks. Starkel, A. J. Turad, Hobacher, M. Schram, J. N. Soštarič, I. Kravos, K. Wesiak, Lesna ind. »Drava«, K. Haber, Pinter & Lenard, Ivan Koražija, G. Bernhard à 100 K, Družba »Volta«, Ljudska tiskarna, Leopold Benčina, Srečko Pihlar, Michelitsch, Franjo Lah, A. Spatzek, Skl. in odpravnisko d. d. Zagreb, Dr. Irgolič, neimenovani Frs. Schneideritsch, Fr. Majer à 80 K, Fr. Gutner, Vlahovič, Bizjak, F. Skrabel, Crippa, V. Kuhar, Kótink, I. Hajny, Mil. Oset, W. Badl à 60 K, A. Malek, K. Golasch, J. Ulaga, Letonja à 50 K; Martinc in drugi, Greiner, Füllekrus, Petrossi, Andr. Platzler, Budefeldt, Melistropa, Peteln, Fischbach, Lekarna Wolf, Sieber, Bregar, Leyrer, M. Kücher, Mösch, J. Rantner, Schweighofer, Leop. Gusel, F. Schmidl, J. Pasch, Robaus, Kreml, V. Grčar, Mlinarič, Jos. Suštarič, Jos. Fric, Jakob Lah, D. Strausgittl, Jos. Lesjak, Cifilova tiskarna, K. Lotz, Ig. Božič, A. Koštomaj, nečitljivo, Galšek, Hojer, Ivan Thür, F. Rosmann in drugi, Novosel in drugi, Granitz, Betka Lešnar, Jos. Martinc, Heinz, Scheidbach, Erzlin, Pelikan, Dolček in Marini, Makari, Bilerbeck, M. Wolfram, Nedog, G. Meyer, Dr. Dernač, Schwab, Laufer, Brišnik, Legat trg. s pis. stroji, Fr. Podgoršek, J. Mahorko, Serv. Makotter, Milka Berdajš, M. König, A. Weigert, Grobelšek, Ošlak, M. Pristernik, Eisenmann, Serec, I. jugoslov. vinarna, Mr. A. Sirak, F. Pučko, Zwerlin, Bidouc, nečitljivo, Blecha, Franc Novak, dr. Ivan Hojnik, dr. Josip R., Juritsch, A. Radi, Leinschitz, Gruber, Tavčar, Dadien, mehanik, Mat. Ziegler, Združeni čevljarji, Meraki, Baloh & Rosina, Sepec, A. Traun, Karičnik, Neger, Duhek, Spaninger, Kuštrin, Zabukovšek à 40 K; Al. Stoff, Vezjak, Gert, Witzler à 30 K; G. Zelenka 28 K; Ivan Weigl, Strohbach, Jos. Kaučič, Rih. Tautz, Kieser, Zollenstein, M. Novak, I. Monjac, Kueser, Illich, Waidacher, B. Wagner, J. Supantschitsch, Tomasschitz, nečitljivo, Huber, J. Maček, Resnik & Vabič, Fr. Resnik, nečitljivo, Tschernovšek, Paluč, Martin Gr., Poš Ant., A. Jarc, Sulič, Ledineg, F. Mastek, Hranilnica in posojilnica katoliških mojštrov, Schrock, Lekarna Vidmar, Čič, N. N., Jernovšek, Stojec, Pirch, Pichler, Fuhler, Seit, Geč, Gous, Kaufmann, Vicel, Točević, Merović, A. Novak, Jellek, Seiler, Samida, K. Schmidl & H. Stark, Mikl, I. Pisanec, T. Braun, Mislej, Weiler, Dr. Medved, Cutič, Bernik, Vertnik, Dobliekar à 20 K; Mel, neimenovani à 12 K; Stepischnik, Fehrenbach, Kerger, Slanič, Blasina, Koser, Dadien, L. Hoffer, H. Princič, R. Holzknecht, Baranič, Nifergal, Vratarič, Penič, Saria, Stiberc à 10 K; Amon 4 K. — V restavraciji Glavni kolodvor so darovali: Stičkier Franc 400 K; Cl. in Trdin à 40 K, Klemenčič in Zupšek à 20 K. V kavarni Beograd so darovali: I. Cajko in K. Klobučar à 40 K; Lipošak, Beker, Bran, Dobec, Zabkar, Jeretin, Gerbac, Makotter, Amon, Stajanko à 20 K; Cvetnić, APWK., Pröhl, Al. Zemljč, Pelan, Fr. Lavrenc à 10 K; Lešnik, nečitljivo, Strle à 4 K; Klem 2 K. V kavarni Jadran so darovali: po plačilnem natakarku Joško Uherniku 300 K (imena darovalcev so nečitljiva). V Grajski kleti so darovali: Srehar, Nerdnik, R. Lenart, Senčar, J. I. Hrastnik, Gm., nečitljivo, Rovar, Trošt, Bratoš à 20 K; Kram, Vukič, Boltavzar, Marčan, Jezovšek à 10 K; Pivko 8 K. V restavraciji »Pri Zamorcu« so darovali: Fremder aus Wien 40 K; Ed. Sessler 25 K; Stamol, Zagorski, Korošec, Hugo Zuckerbäcker, nečitljivo à 20 K; Dr. S. Klekser, Frankfurt a. M., Ing. Derganc, Fr. Franke, Staudinger à 10 K. V veliki kavarni so darovali: Klesič 100 K; Kurnik, E. Koko à 40 K; Kogoj 4 K; Hren 2 K. V restavraciji Union je daroval: prof. Gvajc 10 K. V kavarni Central nič. V hotelu Meran nič.

m **Dober plen** je napravila včeraj policija, ko je spravila na varno »stara

Kotnika iz Gornje Radgone. Mož je zelo „delaboječ“ ter si je skušal z raznimi goljufijami olajšati svoje življenje. Pred kratkim se je predstavil nekemu Lovrecu kot veleposestnik Frühlwirt iz St. Ilja ter mu ponudil vino in žganje. Dogovorila sta se, da mu dostavi to v Maribor, nakar mu bo Lovrec izplačal. Kmalu nato se zgleda Frühlwirt-Kotnik pri ženi Lovreca, češ da je pripeljal vino ter da se je ustavil z vozom v gostilni Spatzek. Ker pa si hoče „pri-vezati“ dušo, je naprosil ženo za 180 kron predujma, kar je žena Lovrečeva zadovoljno storila. Potem pa je brez sledu izginil, o vinu pa seveda ne sluha ne duha. Na isti način je izvalil od žene nekoga izvoščaka 120 K. Osumljen pa je še več sličnih „kupčij“, o katerih bo imel čez praznike priliko razmišljati v zaporu.

Sodnijsko zaprisežen tolmač. Višje delno sodišče v Ljubljani je imenovalo prof. Sijanec-a tolmačem za nemški in ital. jezik pri okrožnem sodišču v Mariboru. Na to imenovanje se opozarjajo stranke s pripombo, da sodišče nikakor ni primorano, vloge, prošnje itd. v imenovanjih jezikov predstavljati in da je le sod. zaprisežen tolmač opravičen, pravomočne prevode izstaviti.

Zimske suknje se je zahotelo nekemu 19-letnemu Antonu Godecu iz Prama; zato je šel v gostilno „Pri črnem orlu“ ter odnesel natakarkovo. Ker pa se je bal, da bi mu prišli na sled, jo je prodal drugemu natakarku v kolodvorski restavraciji za 600 K, povrh pa še neko drugo že ponošeno suknjo za 120 K. Pri tem pa ga je zasačila roka pravice, ki ga je izročila v sodnijske zapore.

Uro se je našlo ta teden v Mestnem kinu. Lastnik naj se oglasi na Rotovškem trgu št. 6, soba št. 1.

Ptujske vesti.

Zanimiva sedna rasprava v Ptujju o kateri smo poročali v številki z dne 13. t. m. se je dovršila 21. t. m. z oproščenjem gg. B. in K. Zdravnik dr. Schenchenbauer bi skoro ostal v kleščah državnega pravdnika, radi izdaje zdravniških spričeval, ki so bila menda običajna za časa Ornigovega paševanja, ko je bilo treba sodnijsko ubiti kakęa narodno zavednega in delujočega Slovence. Dr. Schenchenbauer ima pa v zadevi še obračun z zdravniško zbornico.

Finančne kontrole oddelki se ustanove na Ptujski gori, Sv. Miklavžu, Sv. Tomažu in Sv. Lovrencu v Slov. goricah. Podrejani bodo ukrajini upravi finančne kontrole v Ptujju in počnejo poslovati 4. jan. 1922.

Fridolin Kaučič:

Vsi južni Slovenci so bili izprva en narod.

Ko so pridli južni Slovenci v 6. in 7. stoletju v novo domovino, so bili vsi enega plemena, enega naroda, ter se zvali Slovenci. Polagoma so se razdelili v štiri skupine, ki obstoje še danes. Začeli so si vstvarjati posamezne države in se imenovati po teh. Tako je ena skupina v novo domovino došlih Slovencev ustanovila posebno državo in jo imenovala hrvaška. To ime je v začetku zaznamovalo neko pokrajino, pozneje se je pa začelo tako nazivati tudi ljudstvo, katero je ondi prebivalo. Po drugih straneh so osnovali sinovi istega naroda novo državo in jo imenovali srbsko. V teku časa so začeli tudi sebe in svoj jezik nazivati po imenu svoje države. Tretji del Slovencev je prišel pod oblast mongolskih Bolgarov, kateri so sicer sprejeli jezik svojih podjarmljencev, a njih ime je izpodrinilo prvotno domače nazivanje. Le četrti del Slovencev, ki so se pomaknili najbolj proti severozahodu, obdržal je svoje prvotno ime; tudi ta skupina ni bila izgubila imena „Slovenci“, ako bi si ti ustvarili lastno državo s središčem v Karantaniji ali v Kranjski, nazivali bi se mi Karantanci ali Kranjci, in ne Slovenci; toda Slovenci niso nikdar tvorili državo, ki bi bila združila vse Slovence, vedno smo bili razkosani in bivali smo

Narodno obrambno delo.

Jugoslovenska Matica. Predavanje Jug. Matice dne 18. t. m. je bilo dobro obiskano. Posebno popoldne je bila dvorana napolnjena polna mladine. G. predavatelj Mahkota je prav živo vpisoval naše Primorje ter vpletal med predavanje zgodovinske in literarne črtice. Vdihel je našo mladino v duhu od Ljubljane do Višani, Belopeških jezer, Triglavu, Krasi, Gorici in Trsti do solnčne Opatije. Otroci so vsikali ob pogledu na krasne kapnike v postojnski jami — ob Gregorčičevem grobu — ter se čudili solnim gredam v Primorju itd. Zeleti bi bilo, da se predavanje še enkrat ponovi za odrasle in posebej še za ono mladino, ki se zadnjič ni mogla udeležiti predavanj!

Našim gospodinjim. Zavedne Slovenke naroče te dni Gospodinski koledar Jugoslovenske Matice, v katerem najdejo praktična navodila za gospodinjstvo poleg poselskega reda, raznih nasvetov za zdravstvo, kuhinjo in vzgojo ter o narodnih nošah, razentega ima koledar zelo aktualne članke od univ. prof. dr. Rado Kušca, Stebi Alojzije, Anke Govekarjeve, Marice Bartolove, Marije Kmetove in dr. Troškovič ima zapisnik za vse dni v letu na 60 straneh. Za članice Jugosl. Matice stane koledar 20 K, za nečlanice pa 30 K. Dobiva se v pisarni Jug. matice Sodna ulica 32.

Gospodinj! Zahtevajte za pecivo izboren „Vanilni sladkor“ Adrija, ki se prodaja v korist Jug. Matice.

Zbirajte znamke. Mladinci, uradništvo in vsak posameznik! Zbirajte rabljene znamke za Jug. Matico. Na ta način lahko pomagate Jug. Matici do lepih mesečnih prispevkov brez vseh stroškov!

Kako mislijo otroci o fašistih? Naši primorski mladinci je sicer fašist identičen z imenom Atila v zgodovini. Učiteljica poučuje v zasedenem ozemlju v zemljepisju. Tu dvigne roko učenka s Primorja ter potoži: „Gospodična, fašisti so nam sežgali zadnji Narodni dom v Barkovljah! — Pa dobro tako! Če bi Italijani ravnali z nami lepo, bi jih vzljubili in bi se raznarodili; tako jih pa moramo sovražiti in se ne bomo nikdar potujčili!“ Poleg take mladine se nam ni treba bati bodočnosti.

22222222 22 22222222

Darujte za sklad Sokolskega doma - - v Hočah! - -

222222222222222222222222

po mnogih pokrajinah. Baš ta nesrečna usoda je vzrok, da se nam je ohranilo prvotno ime Slovenci, kajti tako so nas nazivali naši sosede ob severu in jugu, baš kakor tudi danes nazivljajo našo državo pravilno južno Slavijo (Jugoslavijo), mi pa prav nerodno: državo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Ako bi bila mogočna roka za več stoletij združila južne Slovence v eno državo, vladal bi še dandanes je en jezik od Triglavu do Črnega morja. Sicer je razlika med slovenskim in hrvaškim jezikom neznatna. O kakem razločku med hrvaščino in srbsčino se pa sploh govoriti ne more.

Ali so bili Slovenci res premiren narod? Vsi naši starejši zgodovinarji: Trdina, Starč, Jesenko trde, da so bili Slovenci premiren narod, ki se je pečal s poljedelstvom in trgovino, ter da so le primorani segali po orožju in se branili. Ta trditev je pa napačna, nasprotno, naši predniki so se morali na mnogih mestih hrabro bojevati, dokler niso postali gospodarji po Vzhodni Alpah. Ko so pridli v južni Norik, ter se polastili zemlje ob Dravi in Muri, razrušili so Tiburnio. (Tiburnia je bila na sedanjem gornjem Koroškem) uničili ondotno staro škofijo, prebivalce pa pomorili ali pa odvedli v sužnost. Krščanstvo, katero je bilo prej razširjeno po rečni pokrajini, zatrti so tako popolnoma, da ni bilo potem skoraj 200 let med Slovenci nobene krščanske cerkve. Po Noriku gospodujejo Bavarce so

Za ujedinjenje z Bolgari.

V zadnjem času je začelo naše separatistično časopisje naglašati potrebo ujedinjenja z Bolgari. Citirajo se izjave bolgarskega ministrskega predsednika Stamboliškega, ki je baje prištel federacije Bolgarije z Jugoslavijo. Listi, ki jih odlikuje slepa, nekritična, plemenska in strankarska mržnja proti Srbom, so naenkrat odkrili v Bolgariji rešitelje Jugoslavije in zastopnike Jugoslovenstva.

Ideja je sama na sebi zelo lepa. Ena država od Triglavu do Trakije! Ujedinjenje vseh Južnih Slovencev! Toda če natančneje analiziramo te krilatice in primerjamo program in gesla z realnim življenjem, z razmerami, ki vladajo danes na slovanskem jugu, tedaj moramo reči, da je ta ideja danes še veliko prezgodnja in celo — škodljiva.

Ne slepimo same sebe! Dovolj potetihih slik so nanizali prve dni po ujedinjenju naši prevzeti rodoljubi o Jugoslovenstvu, o „enem narodu, eni sami krepki volji“ itd. Tekom dveh — treh let so se ti slavospevi razblinili. V navdušenju za Jugoslovenstvo je bilo mnogo slame, veliko več nego si je kdo predstavljal. Ta slama je vzplamtela in — zgorela. Videli smo, koliko teh navdušenih tudi-Jugoslovenov se je čez eno ali dve leti zopet ogradilo s svojimi plemenskimi in pokrajinskimi pločovi, izza katerih danes hrabro streljajo proti Jugoslovenstvu. Samo oni, ki so z idejo konsekventnega Jugoslovenstva že zrasli, ki so videli to idejo v ognju svetovne vojne — samo ti stoje še danes na pozicijah pravega jugoslov. jedinstva, katero vidi in sam cilj: zlitje vseh plemen in pokrajin v eno samo — jugoslovensko — nacionalno in politično telo.

In zdaj naj bi stopili v našo narodno in državno zajednico še Bolgari, ki so v svetovni vojni naravnost izdali Slovanstvo? Mi verujemo, da se po njihovem porazu opaža vračanje k Slovanstvu, kakor bi se bilo v slučaju z m a g e opazalo nadaljnje odtujevanje Slovanstvu. Upamo, da se bo sedaj v Bolgariji jačala in krepila slovanska misel, a ž njo tudi jugoslovenska.

Vendar pa same platonične izjave niso dovolj. Vsak dan opazamo pogubne posledice plemenske mržnje med Srbi in Hrvati. Ta mržnja je neosnovana, privzgojena, vpliv dosejanje nacionalne vzgoje. Toda ta mržnja je danes dejstvo. Drugo tako dejstvo je mržnja med Srbi in Bolgari. Kdor pozna zgodovino obeh plemen, ve, kakšna nasprotja so vladala in še vladajo med obema. Paktorji, ki odločujejo v srbsko-bolgarskih odnosih, so zaenkrat silnejši nego ideje, proti katerim govore vse dosedanje tradicije.

potisnili nazaj do razvodja med Dravo in Rienzo. Odslej je bila meja med slovensko in bavarsko zemljo pri nekdanjem Aguntum (Innichen - India). Jugovzhodna polovica Mozika, po kateri so se naselili Slovenci, dobila je z novimi prebivalci tudi novo ime, kajti zvala se je odslej Karantanija.

V rimski dobi so stala na zemlji, katero so pozneje Slovenci posedli mesta Aemona, Nauportus, Neviodunum, Metullum, Celeja, Poetovio, Flavia Solva, Virunum, Juvenna, Noreja, Sonticum, Tiburnia, Aguntum itd. Gotovo da je bilo marsikatero rimsko mesto že pred prihodom Slovencev za časa ljudskega preseljevanja porušeno; kar jih je pa ostalo, požgali in razrušili so jih naši predniki.

Mnogo krajev kakor Nauportus, Neviodunum, Noreja, Sonticum itd. je razpadlo tako, da je našim pradedom še celo njih ime zginilo iz spomina. — Kjer je stala nekdanj Aemona, sezidali so si Slovenci Ljubljano in ljubljansko predmestje „Gradiscec“ nam kaže, kje nam je iskati staro rimsko mesto. Ogenj je uničil mesto Virunum, kar dokazuje izkopana črnikastra zemlja, pomešana z ogljem in raztopljenim steklom. Iz izkopnin je razvidno, da sta ogenj in m e č pokončala Tiburnio in da so ondotni prebivalci boreč se z Slovenci našli smrt med zidovjem svojega mesta. Nekoliko dalj časa je stal Aguntum, kateri se omenja še okoli leta 611. Pri tem mestu so Slovenci takrat pre-

Srednjeveški zgodovinarji so nazivali balkanske Slovence „ethnos anarhicon“, anarhična rasa. Samo fantast, ki ne računa z dejanskimi razmerami, si more zamišljati, da bi plemena, ki so prelila toliko krvi v medsebojnih borbah, pod vplivom neke čisto nove ideje ustvarila skupno državo, ki bi bila sposobna za življenje. Treba se je vživeti v razpoloženje srbskega plemena, ki je pred par leti doživelo toliko krivic s strani Bolgarov, ki so se postavili proti vsemu Slovanstvu in se borili za idejo nemško-madžarsko-turške supremacije v Srednji Evropi in na Balkanu. Plemenska sovraštva, kadar izbruhnijo v svoji strasti, se ne dajo ugasiti s polivi narodnih homeopatov.

Z Bolgari imamo resen spor za Macedonijo. Bolgarska vlada podpira „macedonski odbor“ v Parizu, ki dela propagando za odcepitev te pokrajine od Jugoslavije. Ali bi se z federacijo odstranilo to vprašanje, radi katerega je teklo toliko krvi? Ali bi se današnji Bolgari in današnji Srbi, vzgojeni v tradicijah borbe za Macedonijo, zadovoljili bodisi s sedanjim položajem v Macedoniji bodisi s pridelitvijo Macedonije bolgarski državi, delu jugoslovenske federacije?

Mi vemo, da obstoja bolgarsko-jugoslov. problem. Toda vse ima svoj čas. Danes se razvija pred našimi očmi prvi zgodovinski poskus stopljenja, uniifikacije Srbov, Hrvatov in Slovencev. Faze tega procesa niso preveč ugodne za idejo Jugoslovenstva. Upajmo pa, da bo politična unifikacija pospešila plemensko. Nikakor pa ne gre, da bi si danes pridružili tem trem elementom še četrtega, ker ne vemo, ali bi to ne razkrojilo jugoslovensko državno idejo — za vedno.

Narodno gledališče.

Repertoar:

Nedelja 25.: Ob 15. uri „Poljska kri“. Izven ab. — Ob pol 20. uri „Oče“, delavska predstava ob polovičnih cenah.

Ponedeljek 26.: „Svet“. Izven ab.

Torek 27.: „Poljska kri“, Ab. A.

Četrtek 29.: „Za narodov blagor“, Ab. B.

Petek 30.: „Oče“, Ab. C.

Sokolstvo.

o Poslovilni večer je priredil mariborski Sokol z Zvezo jug. železničarjev v petek zvečer v kolodvorski restavraciji bratu Mirku Milostu, ki odhaja kot načelnik v daljno Virovitico. Gniljivo slovo je pokazalo, da si je pridobil brat Milost s svojim idealnim narodnim delom v Mariboru popolno zaupanje svojih stanovskih tovarišev in nešteto prijateljskih vezi med brati Sokoli. Sestanka se je udeležil tudi predsednik Zveze jug. žel. g. Kejžar ter se

magali Bavarce. Pa tudi ta kraj je bil razrušen in vsa okolica je ostala dolgo časa pusta in brez prebivalcev. L. 770, se mu ni reklo več Aguntum, temveč Innichen ali India. Enako bi se dalo marsikaj povedati o drugih nekdanjih rimskih mestih. Da jih videti ni več, tega kriv je meč, katerega so vihтели Slovenci v svojih rokah.

Naš izvestni zgodovinar dr. Kos piše: »Po vsi pravici lahko trdimo, da so Slovenci, ko so prišli v Panonijo in Norik, postopali mnogo krvoločnejše in okrutnejše, kakor Longobardi, Gotje in drugi germanski narodi. Prvi so bili poganske vere, ti pa večinoma arijanci, tedaj vsaj kristjani. Longobardi Gotje, Franki in drugi germanski narodi so si pač podrgli prvotne Rimljanec, vzeli jim vso zemljo, ali pa vsaj tretji del, pa pustili so jim večinoma življenje. Nasledek temu je bil, da so Longobardi, Gotje in Franki pojagoma izgubili svojo narodnost, ker po njih nekdanjih zemljah stanujejo dandanes Italijani, Španci in Francozi, ki spadajo k romanskemu plemenu. Drugače je bilo pri Slovencih in drugih južnih Slovanih. Po osvojenih zemljah so prvotno prebivalce večinoma iztrebili tako, da so svojo narodnost izgubili le po nekaterih krajih med prejšnjimi, na višji stopinji omike stoječimi prebivalci, drugod so jo pa ohranili. Ako bi bili postopali miho in prizanesljivo, ne glasil bi se danes slovenski jezik od Triglavu do Balkana.«

v lepem govoru poslovi od tov. Milosta. Imenom Sokola sta izpregovorila starosta dr. Sernec in dr. Reismann, ki sta povdarjala Milostovo požrtvovalnost in smotreno sokolsko delo, katero bo gotovo tudi na svojem novem službenem mestu še v povišani meri vršil. Večer je bil skrajno prijateljski in intimen. Vmes je prepevala „Drava“ s svojim marljivim pevovodjom g. Fabjančičem. Bratu Milostu kličemo: Krepek zdravo in naj kmalu slišimo Tvoj glas iz daljne Virovitice!

o Pragerski Sokol priredi na Stefanovo ob pol 15. uri v dvorani gostilne Ludvika na Spodnji Polskavi veseloigro „Kakšen gospod, takšen sluga“. Po igri je na sporedu še raznovrstna prosta zabava.

Koroške vesti.

Kakšnih sredstev se poslužujejo celovške „Freie Stimmen“. Na Koroškem se pričenjajo tudi nemčurji vedno bolj zavedati, kakšno velikansko napako so napravili, ko so glasovali za Avstrijo mesto za Jugoslavijo. Temu poznemu spoznanju dajejo duška tudi javno. Radi tega se poslužujejo celovski listi vseh mogočih laži, da bi predložili ljudem kako je dobro v Avstriji in kako slabo je v Jugoslaviji. Tako so „Freie Stimmen“ prinesle nedavno iz Smarjete pri Velikovicu poročilo, v katerem opisujejo vtise, katere so dobili nekateri tamkajšnji vaščani, ki so se nedavno mudili v Jugoslaviji. List pravi: „Unlängst waren einige SHS-Anhänger in Jugoslawien. Sie, die sind mit langen Gesichtern heim gekommen. Alles noch viel schlechter als bei uns. Wenig Ware, kein Geld und sehr hohe Steuern.“ Kakor se je ugotovilo, sta bila v zadnjem času v Jugoslaviji samo F. R. in njegova soproga M., ki pa sta ravno nasprotno povsod zatrdjevala, kako lahko in srečno se živi v Jugoslaviji, kjer ni take bede in pomanjkanja, kakor v skrahirani Avstriji. „Freie Stimmen“ so torej, da narebajo svoje nezadovoljne ovčice, popolnoma potvorile resnico ter poročale ravno nasprotno od onega kar je res. Toda tudi z lažjo si Nemci ne bodo pridobili nazaj zaupanje slovenskega koroškega ljudstva, ki je spregledalo in bo še časa še bolj spregledalo.

Ples in pijančevanje. Ker si drugače Nemci ne morejo pridobiti koroških Slovencev in zanje izgubljenih skesanih nemškutarjev, so se lotili sedaj novega sredstva, katerega so prevzeli menda od Italijanov, ki so ga svojčas tudi skušali postaviti v svojo raznarodovalno službo plesov in pijančevanja. S posebnim veseljem dajejo dovoljenja za plesne prireditve in tudi koncesije za nove gostilne, v katere vabijo potem Slovence na vse mogoče načine. S tem hočejo naše ljudi upropasti gmotno in moralno. Toda z zavednimi našimi rojaki nimajo vspehov; na te limance jim sedaj le zaslepljeni renegatski kalini, ki so gmotno in moralno že itak zdavnaj izgubljeni.

Agitacija pliberskega uradnega zdravnika. Zdravnik pliberske bolniške blagajne dr. Herbst je zagrizen sovražnik vsega, kar je slovensko, posebno pa so mu v želodcu slovenski duhovniki. Svoje ordinacije uporablja za agitacijo proti Slovincem. Slovenec, ki pride k njemu kot pacient, je izpostavljen vsem mogočim šikanam, pred vsem pa mora poslušati njegovo surovo zabavljanje čez Jugoslavijo in čez slovenske koroške duhovnike, katere zmerja z vsemi mogočimi priimki. Pač znak visoke inteligence tega sinu visoke „kulture“.

Umrljivost v Velikovicu je zadnje čase zelo velika, posebno med ubožnejšimi sloji, kar je jasen znak bede, ki muči v Avstriji najbolj ubožne sloje. Kljub temu pa pripovedujejo velikovski nemški in nemškutarski prvaki vedno in ob vsaki priliki, kako dobro je v Avstriji in kako slabo je drugod, posebno v Jugoslaviji. Njim je seveda dobro, to že verujemo, saj iztiskajo iz abogih revežev še zadnje težko prislužene kronice.

Kultura in umetnost

X „Drama“, gledališka revija. Izdaja uprava Narodnega gledališča v Mariboru. Izšla je druga številka s sledečo vsebino: Valo Bratina, Par besed o naši gledališki umetnosti; Milan Skrbinek, „Za narodov blagor“; Silvester Skerl, Ambijent in postranski ljudje v Očetu; Milan Skrbinek, Umetnost dramatičnega predstavljanja; Silvester Skerl, Nekaj misli o repertoarju. Beleške, Spored itd.

Umetnostna razstava v Varaždinu. V nedeljo 18. t. m. se je vršila v varaždinskem gledališkem poslopju v prostorih čitalnice otvoritev umetnostne razstave. Svoje umetnine so razstavili Ljuba Babič, Jerolim Miše, Marin Studin, Zlatko Šulentić in Vladimir Varlaj.

X Kriza varaždinskega gledališča. Zagrebški listi opozarjajo na nevarnost, ki preti varaždinskemu gledališču. Financijelne razmere so take, da bo najbrže moralo prenehati s predstavami. Glavno konkurenco dela gledališču tamošnji kino. Listi zahtevajo, da podpre varaždinsko gledališče država, ki naj poskrbi tudi za to, da se dvigne njegov splošni nivo ter utemeljuje to z veliko nalogo, ki še čaka varaždinsko kot obmejno gledališče.

X Jubilej F. S. Vilharja. Slovenski komponist F. S. Vilhar slavi dne 5. jan. 1922. svojo sedemdesetletnico. Njegove kompozicije so bile našim zborom, kakor tudi solistom vedno drage, ker so polne melodij in efektov. Eden onih redkih, ki se je obdržal na površju, klub vsemu modernizmu. Z njegovo znano pesmijo „Mornar“ in „Kam“ o tvori baš na dan proslave dne 5. jan. naš basist Emil Rumpel svoj koncert. Tribut, ki menda ne bo ostal edini.

Kubizem kot dekorativna umetnost. Kakor poroča pariški „Figaro“ je kubistični slikar Denys Puech dekoriral nek pariški ponočni lokal. List pravi, da pride človek iz tega lokala ves zmuden od samih krogov, četverkotov, trikotov itd. med katerimi se odraža tu in tam kak človeški ud. Sicer pa, pravi, se bo občinstvo tudi na to polagoma privadilo ter bo celo trdilo, da je — lepo.

Rotschild dramatik. V pariškem gledališču „Gymnase“ se je vršila te dni premijera drame „Lorsq'on aime“, katero je spisal André Pascal. Pascal je psevdonim pod katerim se skriva dr. Henri de Rotschild, član znane bankirske rodbine. Pascal je znan francoski autor. V najnovejši drami je obdelal temo starega soproga in mlade žene.

Kellermann o Rusiji. Na nekem banketu prirejenem v Berlinu po komiteju za pomoč ruskim beguncem, je govoril znani nemški romanopisec B. Kellermann o odnosih med Nemci in Rusi. Naglašal je, da sta bili ruska in nemška kultura že od nekdaj v tesnih odnosih. Kakor se je duševno življenje Rusije nahajalo pod uplivom Nemčije, lahko se je tudi nemško kulturno življenje razvijalo v znatni meri pod uplivom Rusije. Puškin, Gogolj, Turgenjev, Gončarov, Tolstoj, Dostojevskij, Gorkij, Čehov, Andrejev in mnogi drugi so znani vsakemu izobraženemu Nemcu in noben drugi narod ni sprejel teh pisateljev s takim navdušenjem kakor ravno nemški. Dela ruskih pisateljev so, je rekel Kellermann v bistvu zgodovine stoletne vojne, stoletne vojne duha proti materiji, herojske borbe resnice proti laži znosnosti nad neznoznostjo, ljubezni proti sovraštvu, napredka proti reakciji, herojske borbe svetlobe s temo, ali ako hočete: človeka v časom. O sedanjih političnih konstatacijah je rekel pisatelj: Od vseh evropskih narodov sta trpela radi svetovne vojne največ ruski in nemški. Toda ostaja jima vendar tolažba: v času, ko ostali narodi še triumfirajo nad svojo zmago in žive še vedno v starem predvojnem duhu, sta se ruski in nemški narod že zavedla ter stopila na pot očiščenja, poglavljenja, preporeka in obnove. To je mnogo več vredno kakor pa razvijanje prapora nacionalističnega egoizma. — Da misli Kellermann s temi besedami iskreno verujemo, vprašanje pa je, če mislijo tako tudi njegovi sorojaki?

Ruska beletrija v francosčini. Ruska knjigarna J. Povolockij v Parizu

izda serijo najboljših del ruske beletrije v francoskem prevodu. Posamezen zvezek bo stal 6 frankov.

Rusko ljudsko vseučilišče v Carigradu. Kakor poroča „Ruč“ se ustanovi v Carigradu v kratkem rusko ljudsko vseučilišče. V Carigradu se nahaja 45 ruskih vseučiliških profesorjev, ki bodo prevzeli skrb za predavanja. Ker se nahaja v Carigradu tudi na tisoče ruskih beguncev, tudi poslušalcev ne bo manjkalo. Denarna sredstva preskrbi poseben odbor.

Maksim Gorkij je prispel v zdravilišče St. Blasien v Schwarzwald, da se okrepi.

Carigrad slavi Lottia in Farrerea. V znak hvalečnosti za simpatije francoskih romanierjev Pierre Lotta in Claude Farrerea turškemu narodu, je odredil carigradski prefekt, da se prekrstita dve ulici po njunih imenih, Lotti pa je bil poleg tega imenovan tudi za častnega meščana Carigrada.

Gospodarstvo.

Borza 24. decembra.

Zagreb. Borza do dne 27. dec. zaprta. V prostem prometu je danes zaznamovati padec Dunaja, dočim se je Praga zopet pričela približevati dinarju. Notirani so: Dolari 235—251.50, Dunaj 4.95—5.05, Berlin 144—155, Praga 368, Trst 1175—1178, London 1088—1189, Pariz 2100—2110, Budimpešta 44—45.

Curih, devize: Berlin 2.70, Newyork 5.13, London 21.46, Pariz 40.50, Milan 22.05, Praga 7.10, Budimpešta 0.82, Zagreb 1.95, Varšava 0.18, Dunaj 0.20, avstrijske zigosane krone 0.11.

—o—

Vinski trg. Ljutomerske gorice. Cene vinu v Ljutomerskih goricah so se zadnje tedne ustalile. Za vino se plačuje od 24 K dalje za liter, za boljša vina, ki vsebujejo 12—14 odst. alkohola pa do 28 in 34 K za 1. Kupcev je bilo mnogo, vendar pa je kupčija le neznatna, ker producenti neradi prodajajo, upajoč, da se bodo cene po novem letu še dvignile.

Iz zvonolivarske industrije v Mariboru. Pokojna Avstrija, je pobrala med vojno večino zvonov ter jih prelila v topove. Sedaj po vojni, ko se razmere povračajo zopet k rednim časom, pa tekmujejo fare ena z drugo, katera si bo prej omislila nove zvonove. Radi tega dobivajo tudi zvonolivarne vedno več naročil. V Mariboru imamo dobro urejeno zvonarno inženjerja Bühla, ki je dobila zadnje čase toliko naročil, ne le iz naših, ampak tudi iz hrvatskih far, da je prisiljena povečati svoj dosedanj obrat. Zvonovi, izgotovljeni v livarni Bühl, stanejo po sedanjih cenah 150—160 K za kg.

Dunajski trg. Cene mesa so zopet poskočile. Goveje meso se je podražilo za 270 do 290 K, telečje za 200 do 290 K, svinjsko za 300 K, prekajeno za 300 K, ovčje za 200 K, špeh za 200 K. Tako je stalo: goveje 800 do 1250 K, telečje kg 900 do 1150 K, svinjsko kg 1500 do 1700 K, v nekaterih mesnicah celo 1900 K, prekajeno 1700 do 2100 K, ovčje kg 650 do 820 K, špeh kg 2000 do 2200 K, žrnavec kg 1800 do 2200 K, konjsko kg 500 do 620 K. Piščeta stanejo 1000 do 1400 K, zajci 1400 do 2200 K. — Sveža jajca stanejo komad 150 do 160 K, krompir kg 72 do 88 K, jabolka kg 265—276 K.

Partija štev. 23.

Glavni turnir Celje 22. avgusta 1921

Odklonjeni damski gambit.

Beli: Poljanec (Ljubljana).
Crni: Dr. Trstenjak (Koprivnica).

1. d 2—d 4 c 7—c 6
2. c 2—c 4 d 7—d 5
3. Sb 1—c 3 Sg 8—f 6
4. Sg 1—f 3 Lc 8—f 6
5. Dd 1—b 3 b 7—b 5

(Tukaj se navadno igra Dd 8—c 8).

6. c 4—d 5 Sf 6—d 5
7. Sf 3—h 4 Lf 5—g 6
8. Sh 4—g 6 h 7—g 6
9. e 2—e 4 Sd 5—c 7
10. Lc 1—e 3 e 7—e 6
11. Ta 1—c 1 Lf 8—d 6
12. g 2—g 3 Ke 8—f 8

(Crni nima dobrih potez, beli si pa ojači pozicijo vedno bolj.)

13. Lf 1—g 2 Ld 6—e 7
14. 0—0 Sb 8—d 7
15. Sc 3—a 4! b 6—b 5
16. Sa 4—c 5 Sd 7—c 5
17. d 4—c 5 e 6—e 5

(Prepreči e 4—e 5, odpre pa belemu f-črto k odločilnemu napadu.)

18. f 2—f 4 Sc 7—e 6
19. f 4—e 5 Dd 8—c 8
20. h 2—h 4

(Pripravlja Lg 2—h 3.)

21. Lg 2—h 3 g 6—g 5
22. Lh 3—f 5 Th 8—h 6
23. h 4—g 5 a 7—a 5
24. g 5—h 6!! a 5—a 4

(Prva žrtev dame!)

g 7—g 6
(Na a 4—b 3 odloči 25. h 6—h 7.)
25. Db 3—e 6!!

(Druga žrtev dame! Istotako odločilno pa je bilo tudi 25. Lf 5—e 6.)

g 6—f 5

26. h 6—h 7!!

(Tretja žrtev dame!)

f 7—e 6
27. h 7—h 8 D+ Kf 8—f 7
28. Dh 8—h 5+

(Mat je neizogiben.)

Ki 7—g 7
29. Le 3—h 6+ Kg 7—g 8
30. Dh 5—g 6+ Kg 8—h 8
31. Dg 6—g 7 mat.

Partija štev. 24.

Iz zadnjega kola istega turnirja 27. avgusta 1921. S to zmago si je dr. Erdey konečno zasigural prvo mesto v turnirju.

Dunajska partija.

Beli: Dr. Erdey (Sombor).
Crni: Vuković (Zagreb).

1. e 2—e 4 e 7—e 5
2. Sb 1—c 3 Sg 8—f 6
3. Lf 1—c 4 Lf 8—b 4
4. Sg 1—e 2 Sf 6—e 4
5. Sc 3—e 4 d 7—d 5
6. c 2—c 3 Lb 4—e 7
7. Lc 4—d 3 d 5—e 4
8. Ld 3—e 4 f 7—f 5
9. Le 4—c 2 Sb 8—c 6
10. d 2—d 3 Lc 8—e 6
11. f 2—f 4 Dd 8—d 5
12. 0—0 0—0—0
13. f 4—e 5 Sc 6—e 5
14. d 3—d 4 Se 5—g 6
15. Se 2—g 3 Th 8—f 8
16. Dd 1—e 2 Td 8—d 6
17. Lc 2—b 3 Dd 5—e 6

(Crni se je nekoliko neprevidno razvijal in dal belemu priliko do sledeče zmagonosne kombinacije.)

18. d 4—d 5!! Ld 6—e 5
19. Sg 3—f 5 Dc 6—c 5+
20. Lc 1—e 3 Td 6—e 6
21. De 2—g 4! Sg 6—e 5
22. Sf 5—e 7+ Dc 5—e 7
23. Tf 1—f 8+ De 7—f 8
24. Lb 3—d 5!! Se 5—g 4
25. Ld 5—e 6+ Ke 8—b 8
26. Le 6—g 4

(T in 2 L so v taki poziciji odločilna premoč napram dami.)

b 7—b 5
27. Ta 1—f 1 Df 8—e 7
28. Le 2—f 4 h 7—h 5
29. Lg 4—f 3 g 7—g 5
30. Lf 4—g 3 h 5—h 4
31. Tf 1—e 1 De 7—f 8
32. Lg 3—f 2 c 7—c 5
33. h 2—h 3 Df 8—f 7
34. b 2—b 3 a 7—a 5
35. c 3—c 4 Kb 8—c 7

Crni se uda, ker bi na vsak način podlegel premoči.

—o—

Match Ljubljana—Maribor. Opiraje se na svojo zmago proti Celju, je mariborski šah. klub poslal ljubljanskemu šah. klubu poziv na match za klubovski championat Slovenije.

Match Maribor—Zagreb. Mariborski šah. klub je tudi zagrebškemu šah. klubu poslal poziv na match.

Glavni urednik: Radivoj Rehar.
Odgovorni urednik: Rudolf Ozia.

Ne pozabite naročnino!

Kam pa greste očka za praznike???

V restavracijo „Stara pivarna“ (Halbwild). Tam dobim dobro kapljico iz jareninske graščine. V nedeljo, na Božič zvečer, svira vojaška godba.

Na Stefanovo pa je ob 1/2.11. in ob 19. uri koncert.

Pojdite tja z menoj, stric!

Temni dnevi, slabo vreme in dež

ne uplivajo na fotografiranje kakor pri drugih fotografih, ker slikam pri moderno urejeni električni razsvetljavi. Fotografije za potne liste izdelujem v 1 uri.

Fotograf Vlašić,
Gospodra ulica 23.

1817 6-6

Česalni salon za dame

M. Fetič-Frankheim

Maribor, Stolna ulica št. 2

se priporoča cenjenim damam za izviševanje vseh vlažniških in v to stroko spadajočih del. Lastna zaloga parfumerij in lažnih mrežic v vseh barvah in velikostih. — Manicure. — Poprava zaponk in vianic. 1709 10-9

Zaloga čevljev

lastnega izdelka, od preproste do najfinejše vrste se dobi pri

Ivanu Krois, Maribor

Koroška cesta 10.

Cene solidne! 2058 2-2 Cene solidne

Domače jestivo ulje!

Započeli smo sa proizvodnjom našeg prvorazrednog dvostruko rafiniranog

jestivon ulja

koje se može u pogledu kakvoće natjecati sa svakim inostranim uljem. Dobiva se u svakoj boljoj trgovini. 2022 3-2

Glavno zastupstvo za Hrvatsku i Slavoniju kod Trgovačkog prometnog dion. društva u Zagrebu, Illica 48

Prva hrvatska tvornica ulja d. d. u Zagrebu.

Knjigovodja

bančni uradnik, vešč slovenske in nemške korespondence, izurjen v vseh pisarniških poslih išče s 1. januarjem novo službo. Dopisi pod Reprezentativna moč na upravo tega lista. 2084

Mala oznanila.

Slugo (laboranta) za takoj išče lekarna „pri sv. Arhu“. 2055 3-3

Išče se igralac na glasovir za kavarno. Naslov se izve pri Upravi. 2076 2-2

Išče se za takoj uradnik, ki je izvežban v službi pri carinarnici. Znanjeslovenščine, oziroma hrvaščine je pogoj. Naslov se izve pod „Uvoz“ v upravnistvu lista. 2071 2-2

Trgovski potnik, mlajša mož, agilen in soliden, spirituozne in kolonijalne stroke se takoj sprejme. Ponudbe na poštni predal št. 18 v Celja. 2052 3-3

Hiša v sredini mesta se takoj proda. Prečna ul. 4. 2068 3-2

Sedla, civilna, kupi Iv. Kravos, Aleksandrova cesta 13. 2012

Proda se kompletna konjska oprema za par konjev. Po-brička c. 15/III. 2067 3-2

Nogavice se pletejo in nove podpletajo stare po nizki ceni. Strojna pletarna M. Verjak, Vetrinjska ul. 17. 4882

Brivnica Frana Novaka na Aleksandrovi cesti št. 22 se priporoča 32

Prodajo se raznovrstne stvari. Trg svobode 3/II, vrata 14. 2081

Kupi se stanovanjska hiša

s solunimi stanovanji v sredini mesta. Izplača se takoj. Ponudbe z navedbo najnižje cene na poštnoležake pod „Hiša“, Maribor, Glavna pošta. 1215 3-2

Vesele božične praznike in srečno novo leto

želita vsem svojim cenj. odjemalcem

Adolf in Marija Kos

2064
— trgovina z južnim sadjem —
— MARIBOR, Glavni trg. —

Mlad, agilen trgovec z vsestransko prakso, dober organizator, sedaj eksporter v inozemstvu, želi kot

družabnik

vstopiti v dobro upeljano, prvovrstno trgovsko ali industrijsko podjetje z začasno vlogo več stotisoč kron. Cenjene ponudbe pod

„Delo in kapital“

na upravo lista. 2047 2-2

Srečko Pihlar

prej J. N. Soštarič

:: trgovina z manufakturnim blagom ::

Maribor, Gosposka ulica št. 5

priporoča svojo bogato zalogo prvovrstnega manufakturnega blaga. —

Točna postrežba! Solidne cene! 2063

Rihje olje in emulzija od njega

se dobi

v novi lekarni pri „sv. Arhu“.

Maribor, Glavni trg 20, v hiši And. Mayer. 2033 3-1

V nedeljo dne 25. t. m. in naprej vsak dan „Čajanka“ ob 5. uri popoldne

„Koncertni-trio Kubiček“

2005

Klub-Bar Velika kavarna.

Vesele božične praznike in srečno novo leto

želi vsem svojim cenjenim odjemalcem

- A. RECNIK -

2087

elektrotehnično podjetje
Maribor, Tržaška c. 1.

Trgovska hiša

se proda, v sredini mesta Maribora, enonadstropna, dva lepa trgovska lokala s portalom, veliko skladišče, hlevi, dvoriščna slavnja, sposobna za vsako večje podjetje, kot za tovarne. 2086

Po sktenjeni pogodbi skoro vsi prostori za vselji. Ponudbe na posestnika: MARIBOR, Slovenska ul. 70.

Andropogon

najboljše sredstvo proti izpadanju las in brade razposilja Baloh in Rosina, Maribor, steklenice 80 kron. Poština se zaračuna posebej. o o o o o 1775

Slovenke!

Naročite si Gospodinjski koledar za leto 1922, ki je izšel v založbi Jugoslovenske Matice v Ljubljani. Uredila ga je pesnica Utva. Poleg drugega praktičnega čtiva ima koledar knjigovodstvo in zapiske za vse dni v letu. Koledar mora postati priročna knjiga za naše gospodinjke. Stane K 30.— v knjigarnah, za članice Jugoslovenske Matice pa K 20.— in se dobiva v pisarni Jugoslovenske Matice v Ljubljani, Pred škofijo 21. 2055

Ocarinjenje!

Vse v to stroko spadajoče posle izvršuje točno in kulantno od trgovcev ustanovljena

„Orient“ d. d., Maribor

Telefon št. 90 Meljska c. 12 Telefon št. 90

in njena

1911

podružnica v Ljubljani, Sv. Petra cesta 27.

Telefon št. 876.

113

Spedijska vseh vrst. Carinska agentura in carinske reklamacije. Vskladiščenje vankovrstnega blaga. Mednarodni prevoz. Selitve s patentiranimi pohištvenimi vozovi na vse strani. Spedijske dostavne podjetje južne železnice.

delniška družba za mednarodne Transporte v Ljubljani.

Podružnica: MARIBOR, Aleksandrova cesta št. 35.

Največje domače spedijsko podjetje

Podružnice: MARIBOR, ZAGREB, BEOGRAD, TRST, WIEN.

Največje domače spedijsko podjetje

„BALKAN“

Brzojavni naslov: Spedbalkan.

Predprodaja vozovnic za vse proge južne in državne železnice. Skladišče spojeno s tirom južne železnice, Aleksandrova cesta št. 70.

Najboljša, najtrajnejša in najsigurnejša

embalaža

je tisti ovijalni material, kateri daje največje koristi **vsem strokam**, ki pošiljajo kakršnokoli blago, bodisi po pošti, bodisi po železnici.

Valovita lepenka

(Wellpappe)

je v uporabi najcenejša embalaža, ki najbolj zavaruje pred razbitjem stekleno blago, steklenice, jajca in razno drugo razdrobljivo blago.

Valovita lepenka
Valovita lepenka

je lažja kot vsaka druga embalaža, zato tudi prištedi mnogo poštnih stroškov.

se da zvijati, je žilava, trajna in odporna in se pri transportu ne zdrobi tako lahko, kakor tanki leseni zabojčki.

Kot **edina tovarna** v državi SHS, ki sama izdeluje **valovito lepenko** in kot **edina dobaviteljica** združenih avstrijskih tovarn valovite lepenke za državo SHS, Vam ponujamo:

Valovito lepenko v zvitkih

različne debelosti in različne širokosti.

Valovito lepenko v ploščah

na dveh straneh v obliki po predpisu.

Kartoni iz valovite lepenke

zložljivi v vsaki izdelavi in velikosti.

Ovoji iz valovite lepenke

za steklenice, električne žarnice, steklenice za konzerve i. t. d.

Škatlje iz valovite lepenke

znotraj z zaščitnimi predalčki iz valov. lepenke, razdeljene poljubno.

Nadalje Vam dobavljamo iz našega z mnogoštevilnimi stroji izvrstno opremljenega oddelka naše

tovarne kartonaž

vse v poštev došle vrste embalaža iz lepenke in papirja:

Kartone za zlaganje

(Faltkartons), avtomatični kartoni sprevlako in brez nje.

Luksuzne kartonaže

za parfumerije, lekarne, slaščičarne i. t. d.

Škatlje za pošto

v vseh velikostih in izdelavah.

Poštni ovoji

za lepake, koledarje, diplome i. t. d.

Skladiščne škatlje

za trgovine vseh strok.

Škatlje za tovore

za zavijanje velikih količin, najcenejše in najpraktičnejše.

Mape za korespondenco (Briefordner). Hitrovez za pisma (Schnellhefter). Potni kovčki. Torbe za nakupovanje. Šolske torbe. Krožniki za torte i. t. d.

Vse naše izdelke Vam dobavljamo poljubno brez tiska ali tiskano v knjigotisku, kamnotisku, enobarvno ali večbarvno, v najsolidnejši, najboljši in najokusnejši izvedbi, kakor jih izdeluje naša tvrdka že 24 let:

Kromolitografska tvornica

Rožankowski i drug d. d.
Zagreb, Savska cesta 27-29.

Ustanovljeno 1898.

Telefon br. 4-80.

Otokar Břazina: Priroda.

(Pesem)

Skriti potoki so z godbo šumeli, moj dan
je prepeval pesmi
na melanholičnih bregovih.
Otožnost davnega življenja, ki me je dalo,
mi je dihlila iz vonja,
iz govora dreves, iz težkega zvonjenja
žuželk nad vošami
in čela stoletja so ležala med njimi in
mojo roko, trgajočo cvetke,
med mojimi očmi in tajnim svetom,
ki mi je nemo gledal v dušo s tisoči
vprašajočih pogledov.
Obliki so zasenčili solnce na zapadu.
Moja duša je vprašala vetre:
So li to oblaki, ki prihajajo ali ki odhajajo?
Vihnil so vetri, v ponižna zrcala
se vode so zbrale
in zvezde, ko ognji vgašajoči v valovih
blestečih oceanov,
kipele in šumele so nad menoj nevidne.
Svetloba umira samo, ko pride še večja
svetloba,
še večja, še večja svetloba...

Prevel B. B.

—0—

Dr. Avg. Holman:

V zimski čas.

Malo bom pokramljal za one, ki bo-
do ta dva božična dneva posvetili tudi
premišljanju. Kadar pa se človek uda
premišljevanju, konča vedno s sodbo
pri sebi: ali živim prav in kako naj ži-
vim naprej?

Pišem sredi tedna pred Božičem in
gledam mrzlično življenje, ki je zavr-
velo po mestu: izložbe žarijo vabljivo,
ljudje se prehitujejo in vse živi v pri-
čakovanju nečesa lepega, velikega. Pri-
speli smo na vrhunec zime, ki pa nas
vendar pravzaprav šele vpelje v pravi
zimski čas. Še bodo kratki dnevi, dolgi
noči, toda v soboto bodo na zelenih
vejicah trepetale svetle lučke in nam v
brezkončni dalji zopet oznanjevale
stajenje solnce, gorkote, zelenja in no-
vega življenja...

A dotlej? Kako bomo živeli do ta-
krat, ko bomo mogli zopet prosteje za-
dihati in se razmahniti v zelenju gor-
kejšje prirode?

V peči prasketa ogenj, zunaj bo
morda škripal mraz, morda se bo pre-
takala neprijetna hladna luža. Vi bo-
dete vsekakor sedeli v gorki sobici in se
tiščali krog domačega ognjišča, če vas
ni usoda potisnila med legijo brezupnih
brezstanovanjcev. Na mizi vam bo
morda celo žuborel gorki čaj in tako
bodete brezskrbno kramljali, vzbujali
več ali manj prijetne spomine, kon-
čno bo zmanjkalo snovi tudi za ta po-
govor, skrčila se bo tudi poezija tople
sobe in videli bodete samo neme sobe,
skozi okno dolgočasje praznikov. Ta-
kšen je pač človek, ki se mu hoče ve-
dno novih vtisov, notranjosti, nove
hrane. Segli boste po časopisih, prehlja-
stali dnevne in domače novice, glavni
družine bo mogoče prebral celo avo-
dnik, žena podlistek, mladina prilogo.
A že čez nekaj minut bodete videli vsi
tudi v časopisju mrtev kos papirja in
silneje bo vsekal med vas dolgočasje.

Več, globjega bo hotela notranjost.
In tu se srečamo: treba je najti pravo
pot v ta zimski čas, ki ga more oploditi
le knjiga, dobra, globoka, poštna
in naša, ki bo dala hrane duši in utehe
sreči ter bistrila um, kazala celemu bi-
tju pravo pot v življenje.

Današnja družba hlepi za površni-
mi zabavami napolnjuje varieteje, cir-
kuse, bioskope, zakajene kavarne s sla-
diki muzikami, gostilne z močnimi vi-
ni, da ubija čas in tako izpopolni notra-
njo praznoto. Ta pot pa pelje v propad,
v duševno gnulobo. Ljudje iščejo in pri-

tem blodijo, zapravljajo borno preosta-
lo energijo in propadejo v nemoč, pre-
dno se zavejo.

Te dni vas bo tradicija rodbinske
intimnosti vsaj par ur zadržala izven
tega plehkega prerivanja človeške ma-
se: zastojte vsak tedaj nekaj hipov in se
zmislite nazaj v one lepe dneve, ko ste
še iskali lepoto, uvideli bodete, da ste
bili takrat močnejši, boljši in srečnejši,
takrat, ko še niste ironizirali »idealiz-
stov, ki ne poznajo življenja...«, kot
vi sedaj, ko hladno računate.

Takrat je bila vaša najvernejša
družica knjiga. Prebirali ste verze
in vaša duša je sama prepevala visoko
pesem neskaljene lepote, sama trepe-
tala hrepenenja po tisti tajni, nedose-
žni, neumljivi sreči, ki je ni, a jo ven-
dar čutite tako blizu in s sleherni mi-
šico koprnite po njej. In če nikjer dru-
god, jo najdete v pesmih naših umet-
nikov, ki so vam tako blizu srca, kot
bi vam pisali sleherni utripaljš iz vaše
notranjosti. In če ste uživali takrat,
čemu bi ne pili danes ob vreleu najči-
stejše studenčnice, danes, ko ste sam,
prepoln razočaranja, oškropljen
ker ste stopali onemogel po
blatnih stezah, v pozabljenju
na lepšo, posušeno velikonočno cesto?
Iz omare vas gledajo očitajoče zapra-
šeni Prešeren, Gregorčič, Aškerc, Lev-
stik, Kette, Župančič, Alexandrov, —
najnovejši Albrecht Golar, Gruden in
drugi pa že niti niso našli poti v vašo
knjižnico.

Ne pepelnica sredi idila božičnega
miru, dan iskanja zelenja vam je pri-
tislil to žgočo žerjavico na čelo in od-
pira nove grehe: pred tremi leti nam
je umrl lirik Cankar in vi ko-
maj poznate njegove »Podobe iz sanj,
ki režejo dušo in odpirajo rane nara-
da, vsega človeštva in potapljaajo du-
šo v one globine, ki očistijo vsakogar,
ki je dovolj močan, da hoče spoznati
njihove skrivnosti. Ob triletnici nje-
gove smrti so oboje danili novi biser nje-
gove umetnosti. »Grešnika Lenart«, a
v vaši knjižnici ga ni, komaj veste, da
smo ga dobili in se za to tudi niste po-
trudili, da si ga izposodite, če mora va-
ša blagajna skrbeti za živče in obleko.

In tako rastemo v praznoti brez kul-
ture, brez srčnega bogatenja, brez du-
šne poglobitve. Praznoglavi križarji
imajo bogato žetev. Povsod se dvigajo:
v literaturi, v znanstvu, vseh umetno-
stih, politiki, gospodarstvu, v vsej kul-
turi. Narod, ki ne čita nič, ne misli nič,
ni zmožen več ločiti plevela od zrnja.
Odločuje zopet le denar, oblastnost,
častihlepnost, praznoglavo domišljia-
vih oblastnežev. Kruhoborski satrapi
so stopili narodu na tilnik.

Narod se otreša, toda duhovi, ki jih
je priklicala stagnacija duševnih do-
lavev, so močnejši.

Vse preveč smo se že oddaljili s
svetlih cest, ki so nam jih zabrazdili
veliki duhovi, umetniki, ki so v svo-
jem trpljenju videli že takrat bodo-
čnost.

Pa ne samo duhi, tudi telo je klo-
nilo in zato ne daje odporne moči. Al-
kohol razjeda telesa, neprepane noči
in nikotini srkata zadnji mozek. Poza-
bili smo na telo v dno, ki jo je So-
kol že tako visoko dvignil. Odpora nam
je treba, moči, energije, notranje sile
odpora, harmonije zdravja v duši in
telesu in to tudi hočemo. Pozabljamo
pa, da moramo potem predvsem vsaj
hoteti, žrtvovati kos svoje udobnosti, ki
se itak že potaplja, ne toliko v brez-
delnost, ampak v mnogo hujšo posestri-
mo živalsko kruhoborstvo, ki vidi samo
en cilj; udati se končno brezdelnemu u-
živanju telesa. Tak junak pozna le se-
be in le on stoji tu, nad vsemi in on gre
če treba preko živih trupel svojih naj-

bližjih, če treba zadostiti njegovemu
trebuhu in raznoglavnemu častihlepu.

Toda ne mafodušja, ne črnih misli,
ne strahov v teh tihih, milih božičnih
dneh. Otroške duše trepetajo, mlada sr-
ca kipe in spejo v višine. In njih je več,
kot onih strtlj! Zastojmo, bodimo vsaj
toliko močni, da vidimo in spoznamo
nje. Tisoč teh najmlajših jih stoji že v
Mariboru v vrstah Sokolstva, sto-
tine mladih, krepkih, tisoče jih je dru-
god po domovini. In oni žive s polnim
dihom, mišice rastejo in telesa rasto
kot jelke v gozdu: krepke, gibčne, rav-
ne, lepe! Posebno žene in dekleta so ka-
kor pesem, kadar valove njih roke in
telesa pri prostih vajah v miselnih gi-
bih in pripravljajo prave umetniške
slike za poletje, ko bomo nastopili ti-
sočeri v strnjenih vrstah pod milim ne-
bom. Dan na dan žrtvujejo proste ure,
ki jih drugi ubijajo v brezdelju, praz-
nih zabavah in gostilniškem posedanju,
med tem ko naši Sokolci in Sokolice
krepijo telesa in duh, ustvarjajo har-
monične osebnosti, značaje. Druge pro-
ste ure pa čitajo, urijo duha, ustvarja-
jo plemenitost.

To je ona pot v zimski čas, ki naj bi
jo našel te dni vsak naš človek, da si
bomo nabrali moči v telesih in dušah
za pomlad, poletje, ko se bomo zopet
razmahnili v širni naravi in šli med
brate in sestre, ki nimajo toliko prostih
ur, da bi mogli bogateti, kot mi, ki smo
vsaj v tem srečnejši!

Naj torej prasketa ogenj v peči, naj
rasto rože na oknih, naj se preceja bla-
to in voda po zemlji, naj jo namaka,
naj jo zakriva zmazala skorja, vse vrši
svoje delo, mi se sklonimo v tihi sreči,
ker smo našli sebe in zaživimo to lep-
še, bogatejšje življenje v zimskem ča-
su....

Dnevi solnce in radosti.

(L. D. S. Merežkovskaja eseja o Pliniju ml.)

Plinijevo življenje*) je bilo krasno
in srečno človeško življenje. Vse ob
svojem času. On ni tarnal po mladosti,
ko mu je odhajala; tiho je klical starost
upajoč in pričakujoč, ker je v nji videl
svobodo in nagrado. »Domovini mora-
mo pokloniti — pravi — prvi in drugi
del našega življenja, a tretji, poslednji
del sebi... Kdaj bom pač dosegel to
svobodo! Kdaj bo starost dopustila,
dragi Pomponij, da krenem za tabo,
tja v sladko samoto«.

Plinij je bil med prvimi, ki so znali
izraziti novo čustvo, kateremu je bilo
dano, da je v svojih tisočeri oblikah
dobilo tako velikanski pomen. — Ču-
stvo prirode, lepote gozdov, planin, po-
ljan, morske obale, uživanja v pripro-
stem vaškem življenju; eden izmed pr-
vih je slavil nasproti mestnemu hrupu
in vrvenju samoto letovišča in zazna-
val »romantični« kontrast, na kate-
rega sta se mnogo stoletij pozneje spo-
mnila Montaigne in J. J. Rousseau ter
ga izročila bodočim pokolenjem. Ko
promatraš lahke, konvencionelno lepe
pokrajine, ki so jih grško-rimski umet-
niki naslikali na zidove pompejskih
hiš, moraš nehote sklepati, da je dana-
šnji užitek nad prirodo živel že v tisti
davnini dobi med ljudmi in se pojavljal
v umetnosti. Žal, da se to globoko arij-
sko čustvo ni moglo okrepiti in razviti,
ker ga je zatekla semitska povodenj,
brezplodni veter, ki je vel z Jutrovega.
Ljubezem do narave, ki se je v druga-

*) Plinij se je rodil l. 61. po Kr. Zapustil je
mnogo pisem, ki se z užitkom čitajo še danes.
Ruski pisatelj je v eseju o Pliniju podal kras-
no sliko rimskega naturalizma, ki nam vzbuja
davno zašli svet miru, uživanja in srečne
harmonije s prirodo. (Op. prev.)

čni sistematičnejši in znanstvenejši o-
bliko pokazala v spisih Plinija starej-
šega, prirodoslovca, strica Plinija ml.,
je zadušilo religiozno asketsko odvr-
čanje od prirode, ki je prevečalo »ble-
de ljudi v črnih kutah«, katerim je bila
Bona Mater zgolj skušnjava, vtelesenje
nečistih moči, hudičeva naprava. Pri-
roda se je zagrnila v mrak, kakor se
je golota človeškega telesa skrila pod
temno asketsko obleko.

»Čudno«, piše Plinij Minuciju Funda-
nu — »vprašaj me o kateremkoli dne-
vu, ki sem ga bil preživel v Rimu, pa ti
odgovorim podrobno; sestavi nekoliko
dni ali vse, pa ti ne bom mogel odgovo-
riti. Poskusi vprašati kogarkoli: kaj
si delal danes? — Bil sem — bo odgo-
voril — na rodbinski slavnosti spreje-
manja moške toge (officio togae viri-
lis). Povabili so me k zarokam ali na
gostijo. Bil sem pri podpisovanju opo-
roke. Nekdo mi je izročil svoje delo;
kdo drugi me je prosil za nasvet«. Do-
kler se pečaš s temi opravki, bo imel
vsak izmed njih za te važni pomen; ko
pa se spomniš, da ti tako minevajo vsi
dnevi, čutiš njihovo dolgočasje. Tedaj
rečeš samemu sebi: Glej, za kakšne
malenkosti sem potratil svoj čas! Te
besede pogosto ponavljam v svojem la-
vretinskem letovišču, kjer čitam, pišem
delam telesne vaje, zato, da bi telesna
čilost okrepila prožnost razuma. Ne
slišim, ne govorim o ničemer, kar bi mi
enkrat pozneje vzbujalo kesanje. Ni-
kdo si pred menoj ne drzne blatiiti tu-
jega imena. Obsojam edinole samega
sebe, če nisem zadovoljen s tem, kar
sem spisal. Nimam nikakih želj, ne ču-
tim strahu in ničernosti. Pogova-
rjam se zgolj s samim seboj in s knji-
gami. Preprosto, toda resnično življe-
nje! Blažena tišina! Ali ni boljši, plo-
dovitejši ta odmor, ta počitek nego ka-
kršnokoli delo? O morje, ve obale, ti
sladko, samotno skrivališče Muz! Ko-
liko misli vzbujate v meni, koliko nav-
dihnjenja! Beži, beži tudi ti, dragi Mi-
nucij, iz mestnega hrupa, iz tega pra-
znega in ubogega vrvenja! Pozabi na
svoje ničemurne opravke! Ko bo ti mo-
goče, se posveti, kakor jaz študiju in
odmoru, spominjaje se besed našega A-
tilia: »otiosum esse, quam nihil age-
re«.

Da bi bil bližje naravi, je odhajal
na lov, kakor je pisal v pismu Tacitu:
»Ti se boš čudil, pa bodi ti to na zdra-
vje! Jaz, ravno isti, kakoršnega me po-
znaš, sem ubil tri velike zveri, pa še
kakšne! Kač, ali res? Da, da. Priznam
pa, da nisem nič preveč izpreminjal
svojega lenutanja in brezdelja. Sedel
sem poleg zanjke. Pri meni pa ni ležal
lovski ražen ali konje, marveč nedo-
žni stiles in beležnica. Sanjari sem, pi-
sal, tolažil se v upanju, da se ne vrnem
domov praznih rok, ampak s precejšnjo
množino voščjenih ploščic. Ne omalo-
važuj takšnega načina pisanja. Ne mo-
reš si niti predstaviti, kako telesno gi-
banje olajšuje duševno delo, da niti ne
govorim o tem, kako hlad gozdov, sa-
mota, globoka tišina ugajajo navdih-
njenju«.

Svojo vilo Laurentinum opisuje Plin-
ij z besedami, ki kažejo vso solnčno
radost sredi prirode živčnega rimskega
intelektualca:

»Moje letovišče Laurentinum leži
samo sedemdeset tisoč korakov od Ri-
ma. Ko končam svoja opravila v me-
stu, se lahko podam tja, ne da bi bil
izpreminjal red svojega vsakdanjega
življenja. Na potu se z obeh strani od-
pirajo različni vidiki (varia hinc atque
inde facies). Zdej ga obdajajo gozdovi,
zdej se vijuga po širokih ravninah.
Neštete črede ovac in volov se pasu, na-
slajajoč se s solnčnimi travami in z
večno pomladjo, ki jim sije tudi takrat,
ko po gorah drinja ljuta zima«.

»Letovišče je udobno, a vzdrževanje ne stane mnogo. Najprej je atrium, preprosto, a ne brez vsake lepote. Za njim leži portik, podoben loku ali črki D, a ta portik obdaja malo, dražestno dvorišče, divno zavetje pred slabim vremenom, ker je zavarovano s steklenimi okni (specularibus) in streho. Dalje pa leži notranje dvorišče, svetlo in veselo. Od tam lahko stopiš v jedilno sobo, ki je obrnjena k morju, da valovi butajo v zidove, ko piha afriški veter; ta soba ima s vseh strani dvodelna vrata in okna, velika kakor vrata; naprej, desno in levo se odpirajo tri proge morja. Tam zadaj je notranje dvorišče, portik, zunanje dvorišče, zopet portik, atrium, a čisto v globini gozdovi in daljine gore...«

Na to opisuje posamezne sobe; povsod v vsaki sobi in kabinetu je polno sonca, zraka, svobode, radosti. Vse hoče v prirodo.

»Nekatere sobe so v visokih stolpih, samo zavoljo razgleda; med njimi je dvorana za pojedine, njena okna zro na letovišča, na daljno obalo, na brezkončno morje.«

»Ravno tako krasen je vrt, ki obdaja letovišče: aleje s trdim peskom, obrobene z večno zelenim rožmarinom. Med smokvami in slivami, katerim ugraja ta zemlja, se vzpenja hodnik s stebri: na obeh straneh so okna — na eni strani, ki je obrnjena proti morju, je dvakrat več oken, nego na vrt. Ko je zrak jasen in miren, se vsa okna širem odpro; če pa veje veter, se odpirajo okna na nasprotni strani, kjer ni vetra. Pred hodnikom je cvetličnjak z dišečimi vijolicami (xystus violis odoratus). Stepe odbijajo solne žarke, zbirajo njihovo toploto in hkratu ščitijo pred severnim vetrom.«

»Na koncu hodnika in cvetličnjaka stoji paviljon; to je moje priljubljeno zavetišče. Zgradil sem ga sam. Tu je pravo solčno žarišče (heliocaminus), ki je z ene strani obrnjeno na morje, z druge pa na cvetličnjak z vijolicami, z obeh strani pa srebrja solne žarke... Sredi one strani, ki leži na morje, je mala sobica, ki jo lahko, če se mi zljubi, združim z veliko dvorano, ali ločim po steklenih oknih ali zavesah. Tu v tem čarobnem kotičku je ležišče in dve mizici; tam pri nogah vidiš morje, za sabo letovišča, dalje gozdove; tri okna vežejo tri različne kraje, a jih ne pačijo. V tem paviljonu se mi dozdeva, da sem daleč od svojega letovišča; tu ležim dolge ure, zlasti ob času saturnalijski, ko je hiša polna veselja kriki, kakor ga dopušča prazniški običaj...«

Ta opis je ena najznačilnejših in najčudnejših strani rimskih starin. V vsakem drobci čuti neskončno spoštnost za uživanje lepote.

Ljuhezen do solca je vodila Plinija, ko je gradil letovišče. Solnce je vir lepote in radosti; povsod srečnejš skrb, da se ne izgubi noben žarek: portiki, dvorišča, vrata, okna sprejemajo sonce in ga zbirajo v globokih marmornih dvoranah, kakor cisterne vodo.

Solnce in morje obdajata letovišče z vseh strani. Beli marmor kolonad na ozadju lahne sinjine neba in globoke modrine Sredozemskega morja, dišave vijolic v zraku brez vetra, drage knjige, razgovor s prijatelji, tišina v knjižnici, ki jo motijo samo valovi s svojim daljnim pljuskanjem ali brenčanjem — skozi odprto okno priletele čebele — takšno je njegovo letovišče, ki bo vedno ostalo Elizij vseh, kateri ljubijo modrost, tišino in poezijo.

Prevel B. Borko.

—o—

Dr. Avg. Reisman:

Pri Ivanu Cankarju.

(Nekaj spominov k obletnici).

Bilo je ostrega zimskega dne, ko sem dobil prvič kot nižji gimnazijec v roke Cankarjevo knjigo. Zunaj je ležal visok sneg, pod nogami je škripalo in zdelo se mi je, ko da slišim iz ulice to škripanje skozi ledena okna. Gospodinja je dremala v kotu, mi smo se tiščali gosto nasejani krog majhne mize, huškali v roke in čitali vsak svojo povest, podučno knjigo, da nas ne bi opazilo strogo gospodinjinjo oko. Mrak je legel na mirno mestce, naša sobica se je še bolj zožila in le malo svetlobe je še

pronikalo na našo mizo skozi ledene rože skropnega okna. Vendar smo hlastali list za listom in prodirali v tajne sveta.

Jaz sem taval za svojim Cankarjevim obsojencem po široki zasneženi poljani in se omamljal v pevačih sladko opojnih besedah, ki jih nisem razumel, pač pa čutil, da prihajajo iz globin sočutja in trpljenja. In tako sem prebiral vse tiste dolge, mračne zimske dneve »čudne« historije novega pisatelja, katerega so nam v šoli slikali kot pravo strašilo in pogubo za mladino, ki pa ga obenem nihče ne more razumeti. Menda smo ravno rati tega tembolj segali po njegovih knjigah.

Večina je polagoma res ubogala skrbne mentorje in pomilovalno gledala na nas redke »zveste«, ki smo naprej blodili za »zmedenim« Cankarjem po razvoženih, blatnih klancih in ubožnih predmestjih, čeprav so ga obsodili in zavrgli vsi posvetni in duhovski kritiki. Včasih nas je sklonila težka atmosfera, bili so dnevi, ko sem mislil, da na svetu sploh ni solca, ampak samo blato, laže in megla in obsojenici, ki kljub naporu in vsemu iskrenemu poštenju nikdar ne morejo pod sonce in vsi iz tistega kroga smo bili uverjeni, da smo tudi mi takšni zaznamovanci. Neugna na sila pa nas je zopet in zopet pritegnila v novo čitanje tistih misterioznih povesti in prav kmalu smo se sprijateljili z junaki — iz drugega sveta, ki so nam kazali gnulobo v vsej njeni zoprnosti, da je duša tem silnejše zakopnela po lepem, čistem, plemenitem in poštenem. Začeli smo ga razumevati in v svojem literarnem mesečniku smo davno pred patentiranimi kritiki izpovedovali, da je baš ta razdiralec Cankar največji slovenski idealist in ravno tako velik narodnjak. Obenem z listom smo si napravili tudi neizogibno študentovsko potrebo, literarno društvo, kjer smo se največ pripravili o Cankarju in recenzirali svoje »več ali manje Cankarju ukradene spise«.

Prešla so leta, mi smo zoreli, naš list je z društvom vred zaspal, ker sva ostala od »številnih« literatov kmalu sama z urednikom Franom Albrechtom. Cankar pa je med tem izdal že tudi jasnejše, svetlejša spise, ki so polagoma tudi drugim Slovincem odkrili velik Cankarjev idealizem. Takrat je začelo med dijaštvom žilavo narodno radikalno gibanje, ki je zrevolucioniralo tudi nas srednješolce in bil sem takoj zopet v ognju. Vsak razred je imel svoje narodno radikalno društvo z raznimi odseki, ki so zelo marljivo prirejali predavanja iz vseh mogočih strok. Pridno so nas obiskovali tudi visokošolci in nam predavali. Tako sem se seznanil z agilnim praškim »Adrijanom« Zalarjem, katerega sem kmalu nato obiskal v ljubljanskem hotelu »Tivoli«, kjer je stanoval takrat z ostalo bohemsko družbo. Tam sem se v kmečki sobici seznanil tudi z Ivanom Cankarjem.

Tudi takrat je bila huda zima, sneg je ležal čez kolena debelo in tako so se skoraj celi dan greli v kmečki sobi Zalar, Cankar, Vladimir Levstik in Miha Čop. Stregla jim je brblja Minka, a kljub mrazu in snegu so prihajali iz mesta vsak dan dragoceni gosti, in tako je bila sobica dan na dan polna židane volje, ki je dehtela iz prekipevalne mladosti. Jaz sem se v svoji srednješolski skromnosti stisnil v kot, ves srečen, da sem v sredini umetnikov, ki smo jih tako neskončno oboževali. Bal sem se, da bo Cankar nevoljen nad navzočnostjo golobradega mladčeta in tako si nisem upal odpreti ust. Cankar pa je poznal mladino, v sredi najhujšega ironiziranja cele družbe ni pozabil izkazati pozornost in naklonjenost plačemu študentu s prijazno, mehko besedo. In tako sem ves srečen poslušal vsako njegovo besedo in mislil na one, ki ga obsojajo radi pohujševanja, a jaz niti sredi vinskega pogovora pri Cankarju nisem zasledil umazane besede. Bil je vedno isti fin, rahločutni, božajoči, kakor v svoji umetnosti.

Rad je govoril o sebi, o svojih delih. Takrat sem prvič slišal, kako težko in v kaki bolesi ustvarja umetnik. Videl pa sem pred seboj že tedaj številne Cankarjeve knjige, ki so se kar vrstile čna za drugo, zato sem se čudil in nisem razumel. Pozneje, ko sem začel sam »spravljati svoje misli na papir, in

sem dneve in tedne nosil v sebi stavke, iskal besede, ki bi ne razdirle slike, tedaj se le sem razumel muke, o katerih je toliko pisal veliki Cankar. In takrat šele sem tudi začel pravilno ceniti ogromno delo, ki ga je Cankar kljub trpljenju izvršil. Njegovo delo je bilo nadčloveško, ne bi ga mogel izvršiti, če ne bi bil ustvarjal vedno, dan in noč, a najbolj takrat, ko ni delala njegova roka.

Cankar mi je tudi prvi poleg matere dahnul v notranjost spoštovanje do ženske. Nekega večera je sedelo poleg njega priprosto, lepo dekle, ki ni trenilo od njega svojih sanjavih oči. Cankar je dvoril mehko, skoraj otroško, in je le tu in tam pobožal drobno roko. Takrat so ravno izhajali njegovi kratki podlistki v »Slovenskem Narodu« in ona mu je pripovedovala, s kakšno siastjo jih je čitala. Morala mu je to znova in znova pripovedovati, on pa jo je z uprav otroško hvalečnostjo poslušal. Ni maral učenih dam in tega tudi skrival ni. Tisti večer nam je pravil prav hudomušno dogodbico. Na neki elitni prireditvi, ne vem, je li bil ples ali koncert, se je hotela pred odlično družbo pobahati z njegovim znanjem bogato oblečena dama. Cankar pa jo je sprejel: »Gospa, misli sem, da ste lepša!«

Z zadoščanjem je pravil to dogodbico in z žalostjo povedal drugo: Hotel je po Prešernovi uici, kjer ga ustavi resna, zrelejša gospodična: »Vsaj pozdravil bi me bil še lahke!« Baj je našel primerne besede, dovolj priščne, da bi hitro zavrnil nezasluženo hudi očitke.

Vročega popoldneva sva šla skupaj iz Tivolija v mesto. Moral sem mu pripovedovati o šolskih nalogah in tako je začel tudi sam nazaj v študentovska leta. Govoril je dobrodušno, naravno in priščno, kot zna le malekdo odraslih govoriti z mladino. V mestu sem moral iti z njim na cviček, ki ga gotovo nikdar ne bom pozabil. Slišal sem toliko o bedi, v kateri so živeli naši literati in Cankar je še prejšnji večer pripovedoval, kako je moral elegantni založnika za borni predujem na honorar, pa sem zato plačal vino, ko sva izšla. Cankar pa je mučno situacijo mojstrsko rešil: »a tako«, je rekel, »bova pila pa še pol litrčka!« In sva ga in še priščneje kramljala. Prisledla je še Minka, čitala Cankarjev podlistek v »Narodu« in tako se je naenkrat zmračilo, pa sva krenila nazaj proti parku.

Potem ga nekaj časa nisem videl. Po maturi je prišel v naše vinograde prijatelj Zalar na trgatve in mi prinesel »Milana in Mileno« z lastnoročnim Cankarjevim podpisom z hudomušno pripombo: »Čeprav je ni šunka!«. Kupil je namreč knjigo Zalar sam. To knjigo sem srkal v sebe, kot bi bral tiste sladke jagode, ki jih je rodilo ono bogato leto. Ležala sva na solnčni trati, in zela na z grozdem obloženi vinogradi; žarki jesenskega solca so lesketali v zrelih jagodah, nasproti in za nama pa je valovalo tisoče in tisoče barv v bukovih gozdih. Tu in tam je zatrepotal nad nama zlatordeč listič in dahnul med zeleno travo. Tako sem drhtel z »Milanom« vred, ko je kazal »Mileni« umiranje teli eumenih listov in vsa notranjost mi je vzdrhtela, vsaj enkrat bi še rad videl tega božanskega Cankarja!

Drugo jesen sem obiskal prijatelja Z. v Ljubljani in nekega jasnega popoldneva sva jo krenila proti Rožniku, kamor se je bil med tem preselil Cankar. Našla sva ga veselo razpoloženega na vrtu pod širokim kostanjem, kjer se je igral z majhnim kodrolasim dečkom. Kramljala sta kakor dva velika in najbrž se z otročičkom niti njegova mamičca ni znala tako ljubko igrati.

Pozdravil naju je z veseljem, kot pozdravljamo v samotni drage goste in razlagal svoje patriarhalno življenje na Rožniku, kjer je tako blagodušno, razumno in nesebično skrbela zanj blaga gospa. S ponosom je povdarjal, kako gospa »komandira«: »Gospod Cankar, sedaj morate to in toliko pojediti!« Bil ji je hvaležen za dobroto, katere ji je narekovalo blago žensko srce.

Polagoma se je nagnil dan, solnce je pozlabilo, vzrastlo in ozarilo gore. Skozi kostanj je pošumevalo, nekaj listov je šelestelo krog nog, tudi na belem prtiču sta poigravala dva, še pol »zelo-

na, ki sta se utrgala, predno sta umrla. Cankar je segel po erem, se naslonil nazaj na stol, ves obraz se mu je izpremenil, kot bi ga objela fina tančica, umolknil je in se zagledal v veje. Solnce se je že čisto nagnilo in vsulo celi roj svojih zlatih žarkov v kostanj, ki je zažarel, kot bi nasul nanj tisoče in tisoče zlatorumenih bistrov. Listi so kar goreli na vejah, v ozadju pa eno samo veliko solnce, večerni ogenj, kot bi vzplamtelo celo požarje. In Cankar je drhtel... »Vidiš, Zalar, to čudovito jesensko solnce in ta kostanj! To mi mora Jakopič naslikati!«

Nihče ni več znil, predno ni utonil zadnji žarek za gorami. In ko je mrak zajel že ves konstanj in tudi nas, nama je začel praviti Cankar o čistih sreih mladine: Šel je temnega večera v blatu in dežju težkih korakov iz mesta proti Rožniku. Noč je bila temna, da je komaj razločil cesto. Ko že ni vedel kod in kam, mu prideta nasproti dva dijak, ki sta se ga brez nadaljnjega oklenila ter ga zapeljala domov. Ta skoraj dobesedno je ponavljal njuno naivno, mladeniško-zaupljivo govorjenje, sanje mladih duš, ki jih še ni zasenčilo življenje. Bil jima je hvaležen, ne za spremstvo, pač pa za lepe trenutke, ki jih je preživel ob čistem gorskem vrelcu sre, ki hrepene k lepoti, kot njegova nemirna duša, ki je iskala, iskala z bolestjo, ker je tako malo našla...

—o—

Radivoj Rehar:

Spomin božične noči.

(Iz sedmograških doživljajev).

Moj prijatelj Ilija Joanosen je bil čuden človek, morda najbolj čuden, kar sem jih kedaj srečal v življenju. Včasih, ko bi bil človek najmanjše pričakovale, je ponorel docela, šel je k židi ter zapil zadnje vinarje, ki jih je imel; zastavil je nazadnje celo klobuk in sukno, da je v mrzli zimski noči zapustil gostilno, kakor letoviškar na rivijeri. Potem je postal soliden, zaprl se je v svojo sobo ter pričel delati od jutra do pozne noči, dan za dnem, teden za tednom. Tako se je zgodilo nekoč tudi par tednov pred božičnimi prazniki. Nekega večera je srečal na vasi popa ter se sprl z njim za živo in mrtvo, potem je šel k Sari Blütnert ter si naročil tri decije alaša. Alaš je bil zanj nekaka predpriprava za nadaljnje pijančevanje, ki se je pričelo s čisto navadno palinko. Ko se je napil, je poklical cigana Murija in ciganko Mariko in potem se je pričelo. Muri je drgnil po svojem škantu, Marika je plesala. Ilija pa je pel in pil in zopet pil, dokler ni zapil vse, še klobuk in sukno. Potem je postal za par tednov zopet soliden, da ga ni bilo na izpregled vse do svetega večera. Na sveti večer je prišel brez klobuka in brez sukna, trd in prezebel kakor vrabec. Močje je stopil k peči, se naslonil na zid, si prižgal cigareto ter se zastrmel skozi okno, vrt na zasneženi vrt in tja preko na polu zamrznjeni Maroš. Komaj po dolgem času je spregovoril.

»Ah, veš, da je danes sveti večer?«
»Vem«, sem mu odgovoril.
»No, in...«
»Kaj?«
»Kaj misliš početi noč?«
»Nič.«

»Na sveti večer, pa ne misliš početi ničesar?« se je razburil. »Ta je lepa. Noč, ko človeka kar skeči grlo od samih vražjih spominov in od hrepene nje, ne misliš početi ničesar?«

»In kaj misliš početi ti?« sem ga vprašal.

»To je ravno tisto«, je odgovoril še bolj razburjen. »Prav dobro vem, da moram početi nekaj, toda kaj, tega tudi sam ne vem. Če bi vedel, bi sploh ne bil prišel k tebi: tako sem pa prišel, da mi poveš kaj boš ti počel, da se ti poudi za pomočnika, če ti ne bi bil odveč. Sedaj pa vidim, da veš ti ravno tako proketo malo, kakor jaz sam, kaj bi počel. To je ravno najhujše.«

Sedel je na nizek stol poleg peči ter se znova zamislil; potem se je nenadoma vzravnal.

»Imaš denar?« me je vprašal brez vsake uvoda.

»Nekaj ga imam.«

»Dobro, potem mi ga posodiš?«

»Posodim ti ga ne pač pa ga ti dam, če ga potrebuješ. Koliko rabiš?«

»Za pošten svet večer, mislim, da bi bilo dovolj 30 kron.«

»Dobro, dam ti jih.«

»Potem je zadeva uravnana. Daj mi sekuro.«

»Sekire nimam, noč ti dam, če hočeš.«

»Ne, pušči.«

Prijatelj Ilija je naglo vstal ter odšel. Čez kakih pol ure se je vrnil z velikim smrekovim vrčom.

»Kaj počneš s tem?« sem ga vprašal začuden.

»Božično drevo napravim,« je odvrnil čisto resno.

»Božično drevo?«

»Da! To bo za Varhegy nekaj čisto novega. Prepričan sem, da tu še nihče ni videl božičnega drevesa.«

»Kaj boš pa dal nanj?« sem ga vprašal radovedno.

»Za to ne skrbi. Obložim ga popolnoma kraju in običaju primerno. Daj mi denar.«

Mojše sem mu dal denar. Počasi je odšel k Sari Blütner ter prinesel kakih dvajset decijev palinke, vsakega v svoji steklenici.

»Prokleta Sara,« se je jezil, »niti toliko mi ne zaupa, da bi mi posodila teh dvajset steklenic, moral sem ji postaviti tebe za poroka. Ti si torej odgovoren, da jih dobi nazaj.«

Radoveden sem gledal, kaj bo počel prijatelj Ilija z dvajsetimi deciji palinke in skoro bi bil počil od smeha, ko je privlekel iz žepa sveženj vrvice, privezal nanje vsak decij posebej ter ga obesil na — božično drevo. Takega božičnega drevesa gotovo še ni bilo ne v Varhegyu, ne kje drugje.

»No,« je rekel Ilija, ko je opravil to delo, »ali ni to originalno božično drevo?«

»Najoriginalnejše, kar sem jih kdaj videl,« sem mu odvrnil.

»Sedaj manikajo še sveče,« je rekel ter izvil iz žepa polno pest cigaret ter jih lepo postavil na drevo.

»In sedaj?« sem ga vprašal radovedno.

»Sedaj me čaka še obilo dela,« je odvrnil ter zopet odšel. Vrnil se je kmalu čez dobro uro ves utrujen in upchan s polno vrečo na hrbtu. Postavil jo je na tla ter jo pričel prazniti. Najprej je izvil iz nje deset hlebov belega kruha.

»To mi je dal pop od bira,« je pripomnil ter se ljudomučno nasmejal. »Trdo je šlo, pa je vendar šlo. Moja vztrajnost se je obnesla prav dobro. Nisem ga pustil na miru, dokler ni pristal na to, da mi podari deset hlebov kruha.«

Potem je izvil iz vreče celo legijo klobas.

»Kje si pa te dobil?« sem ga vprašal radovedno.

»Pri Silviji, Lukreciji, Joaniki, Zsenniki, Zsaliki, Zsuzsiki itd. itd.«

»Torej si obletal vso vas?«

»Vso! Še več. Bil sem celo v Szentanni pri Heliji Jonataszovi. Stari David me je nagrajil, ni mi hotel kreditirati pet decijev alaša, Helija pa mi ga je dala na skrivnem deset decijev. Rekel sem ji, da bo za te. Pustila te je pozdravit. Privlekel je iz vreče res cel liter alaša ter ga postavil na mizo, vzela kozarec, si ga natočil do roba ter ga izpil v dušku. Potem je sedel k meni ter pričel peti z zamolklim glasom:«

»A faluban kurta koresma ...«

Potem je ubral novo:

»Ej Szentanna, ej Szentanna je prelepa vas, v tisti vasi pa gostilno ima David Jonatasz. A v gostilni gostom strogo lepa Helija, Davida edina hčerka, moja draga ljubica ...«

»Pij, prijatelj!« je rekel potem, ko se je naveličal peti ter mi ponudil poln kozarec alaša.

Izpil sem ter si prižgal cigareto, potem sem ga vprašal, kaj namerava početi z vso to nabrano kramo.

»Počakaj,« je rekel smeje, »najlejšo še pride.«

Zunaj je bila polagoma nastala noč. Veter, ki je vršal ves dan mimo zasneženih oken, je ponehal. Na vasi je bilo vse tiho, kakor izumrlo, čulo se je le

šumenje poluzamrznjenega Marošajam doli pod vrhom.

Tiho sem vstal, vzela iz miznice petero sveč, jih lepo razvrstila po božičnem drevescu ter jih prižgal. Potem sem obesil nanje še vseh deset hlebov kruha in klobase. Ko sem bil z delom gotov, je nenadoma potrkalo na vrata. Odprl sem in — pred menoj je stal cigan Muri z vijolino, za njim pa kakih dvajset fantov in deklet. Prijatelj Ilija je bil povabil vso vaško mladino na najino božičnico. Muri je vstopil prihiteno, kakor lisica ter se zavlekel k peči, fantje in dekleta pa so se razvrstili plaho po prostorni sobi ter nemo občudovali še nikdar prej poznano čudo — originalno Ilijevo božično drevo. Počasi se je dvignil moj prijatelj Ilija s svojega sedea pri peči, stopil na stol ter pričel s povzdignjenim glasom, kakor pridigar v cerkvi:

»Bratje in sestre, milna puščavnika in samotarja sva vam pripravila sveti večer, kakršnega še niste imeli nikdar, pripravila sva vam božično drevo, katerega vi ubogi in revni, še niste nikdar videli. Sedite krog tega drevesa življenja, jejte in pijte in se veselite! Muri zaigraj!«

Muri je navil strune ter pričel syirati veselo poskočnico, fantje in dekleta so posleda in Ilija jim je pričel servirati palinko z božičnega drevesa. Polagoma je prišlo v družbo veselo razpoloženje, ki je priklopelo do vrhunca, ko je Muri zaigral čardas ter so pričeli fantje in dekleta plesati. Nastal je pravi dirindaj. Ilija se je napil, da se ni mogel več držati pokonci, sedel je poleg Murija ter prepeval neprestano, zdaj romunsko, zdaj madžarsko. Lepi Rozski je ponovil najmanj desetkrat ono Kisfaludyjevo:

»Rozsa, rozsa mit csinatsz egyedül a kertben a szep öröme talatsz ne el ot ridegben ...«

To je bil sveti večer, kakršnega še ni videl mali Varhegy. Polagoma se je zbrala pri meni cela vas. Sara Blütner je točila celo noč samo »čez cesto«. Nazadnje je prišel še sam pop Bazilije, čeprav sta si bila z Ilijem sovražnika in na ta sveti večer sta se pobotala tudi onadva ter zalila to spravo s celim litrom alaša, kajti Bazilije ga je »vzdržal« še več nego Ilija.

V sobi je bil hrup in trušč, godba, kričanje in petje, smrdelo je po tobaku in žganju, kakor v najhujši bezneci. Ilija, Ilija, kaj je napravil ta človek iz moje sobe. Šel sem ven na sveži, ledenomrzli zrak ter se naslonil na vrtno ograjo. Bilo je okrog polnoči. Maroš je šumel svojo večno davorijo, moje misli pa so poletele daleč, daleč tja preko sedmograških gričev in madžarskih pust na zapad v moje rojstno domovino, kjer so bila obžarjena od svečic božičnih drevesc tisočera okna in kjer je v ponosnih cerkvah kipeča pod oboke pobožna pesem:

»Sveta noč, blažena noč ...«

In zazdelo se mi je sredi te daljne čudne dežele, kakor da sem na drugem svetu, odkoder ni poti nazaj med znanostjo in prijatelje in na lica so mi privrele vroče solze. V sobi je divjal Ilijev bakhanal, pod vrhom je šumel Maroš...

Vprašanje pračloveka.

Nedavno so odkrili v severni Rodesiji v Afriki fosilno človeško lobanjo. S tem se je začelo popolnoma novo poglavje v zgodovini človeka.

Lobanjo so izkopali v takozvani »votlini kosti«, blizu rudnika Broken Hill, ki slovi radi lepote svojih stalagmitov in stalagmitov. Zanimivo je tudi, da je cela plast zemlje, kjer so našli izkopine, nekaka zmes fosiliziranih ostankov slonov, levov, leopardov, nosorogov, vođenih konjev, antilop, ptic in netopirjev. Predno je stopila na to mesto človeška noga, je bilo tu kraljestvo najrazličnejših zverin in živali. Odkar so pa otvorili rudnik, se je izkopalo na tisoče ton raznih ostankov; hkrati pa niso našli ostankov, ki bi posredno ali neposredno pričali o človeku. Šele sedaj, ko so dokopali 70 m pod morsko gladino, so našli kosti dosedaj popolnoma neznanega človeškega tipa.

Iz slik, ki jih prinašajo angleški listi, je razvidno, da pripada lobanja najprimitivnejšemu tipu pračloveka,

takozv. opičjemu človeku (Pithecanthropus erectus), kakršnega je našel profesor Dubois na Javi l. 1892. V Rodesiji izkopana lobanja je popolnoma cela in je precej podobna fosilnim izkopinam na Gibraltaru.

Angleški listi trde, da bo raziskovanje dokazalo, da je to najstarejša sled človeka, ki se je odkrila do danes in bo dala človeški zgodovini povsem novo orientacijo. S tem bi bila najjasnejša potrjena Darwinova hipoteza, ki trdi, da je Afrika pradedovina človeka. — Vsekakor pa je novi fosil najvažnejši dokument, ki ilustrira zgodbo človeka.

Najdena lobanja je dobro ohranjena; manjka samo spodnja čeljust, ki bi bila vsekakor velike važnosti. Razen tega so se našle nekatere druge kosti, tako n. pr. ključna kost, kolenice, del roke, tako da bo mogoče sestaviti celo telo Rodisejskega pračloveka. Kar je tem bolj važno, ker so se na Javi in Gibraltaru našle samo lobanje. Najboljše britanski učenjaki so se podali na lice mesta, da tam vodijo nadaljna raziskovanja, ki bodo jasno razsvetlila razvoj in zgodovino človeka.

Božidar Berko:

Solsticij.

Ja pozdravljam te, velika snago sunčana, ja, prašak u beskrajnim vazdušnim okanima, ja, silčna ameba, što se slepa kreče u vodama života, sluteći negde sunčani sjaj, ja, neznatni atom tvog biča, spermatozoid divovske tvoje plodnosti,

ja, što prožamim kroz strahotnu Tajnu zemlje, primajući materiju drugih, dušu umrlih, ja, što rastem iz taštine svoje i tankim prstovima spoznajem pipajući kročim uz bezdane,

o bože mojih zanosa, pesmo kozmičkih mojih puteva, ritmu mojih valova, o suncu, veliki pobjedniče!

Jer ja verujem: ti ćeš u sukobu ovom shrvati tamu, kobnu aždaju, ti ćeš nam doneti proleće vedro i sipati kroz zelene grane pahulle mirisnih cvetova, ti ćeš nas prenuti k novim životnim slutnjama, buditi u nas žedju za vsemirskim pesmama,

ti ćeš nas pojit muzikom lepote, slatušnom jekom večitih stvaralačkih harmonija i tvoja će biti Reč kao govor bogova na goravi svetim, u ruhu oblaka i mi ćemo svi, što danas lutamo tamnim špiljama vlastitih jadova

iz taštine rasti i postati ko alem tepa i čisti u svetlu Istine,

mi ćemo shrvati tamu i očaj, mi ćemo biti sunčana deca

o suncu, veliki pobjedniče!

Émile Boudroux *

Kam plovemo?

Kam plovemo? Kam nas nosijo sile, ki vstajajo pred nami? Ali še lahko odločimo o svoji usodi? Končana je vojna pušk, a že se pričinja in razvija druga: vojna razredov, delojemalcev proti delodajalcem, vojna tovarne proti državi, katere naj zemljo izpremeni v paradiž razdedenjenih zemljanov. Ta vojna je tragična: na eni strani stoji človeška družba taka, kakor je zrasla v teku stoletij, na drugi strani pa organizacija, ki si prisvaja številč, pravo, disciplino, vsemogočnost ter si nadeva nalogo, uničiti tradicionalni socijalni red.

Ali bo narod v svoji celoči pustil, da ga nosi ta neustavljiva struja?

Če ločimo državljane v dva razreda, ki sta smrtno sovražena med seboj in ako imajo pravico odločevati samo činitelji industrijske produkcije, tedaj to pomeni, da hočemo uničiti velike življenske sile, ki so za produkcijo ravno tako potrebne, kakor roke onih, kateri jo izvršujejo. Te sile so v teku stoletij ohranile notranjo življenje idej in imaginacije, intelektualnega ustvarjanja, moralnih in socijalnih aspiracij, katere imajo zaslug, da je narod postal omikan in katere večkrat celo presegajo meje človeške populnosti. Ali je

*) Émile Boudroux, znani francoski filozof idealist, član Francoske akademije, je nedavno umrl v Parizu. Spisal je celo vrsto odličnih znanstvenih del, med njimi filozofske razprave o časovnih pojavih. V tem članku podaja svoje misli o povojnih razmerah.

gotovo, da se ne bodo te življenske in idealne sile uprle v tistem trenutku, ko bi bile ogrožene na smrt? Kako bi mogel francoski narod pozabiti na samega sebe in končati svojo slavno zgodovino z meščansko vojno, ki bi uničila njegov svetovni položaj in zapečatila njegovo propast?

Prvi pogoj časti in sreče, tako se pravi, je neodvisnost. Ali ni tudi častno, če ubogamo in se podredimo? Mar naj zamenjamo ubogljivost in izpolnjevanje dolžnosti, čast, zakon, voljo vlade in ljudstva s podlo udanostjo brutalnemu nasilju in despotizmu? Nikdar! Če te idealne avtoritete ubogamo, tedaj to ne pomeni, da se ponižujemo, marveč samo prispevamo k izpopolnitvi, dovršenju, katerega bi ne dosegli sami zase. Svoboda si pridobimo samo s pravilno pokornostjo.

»Nova« svet vidi v delu brame, katerega se mora svobodni človek kolikor le mogoče otresti. V resnici pa je delo preizkušnja naših sposobnosti, razsvetljenje, razmah našega bitja. Delo ni naša beda, marveč naša sreča. Človek, ki hoče pošteno izvršiti vse svoje dolžnosti, ne dela najmanj, marveč toliko, kolikor more. Svoje naloge izvršuje z ljubeznijo in je ponosen, da lahko ustvarja. Ne zahtevajte od njega, da si že naprej določi čas in intenzivnost svojega truda. Ni gospodar svojega dela, marveč je delo njegov gospodar.

Zahteva se, da morajo ljudje imeti enak del sreče in idealov. Enakost, ravnovesje in obilje blagostanja so zares dragoceni zakladi. Ne smete pa pozabiti, da ima vsako veliko prirodno delo v samem sebi neenakost in različnost, in če lahko oni, ki so spodaj, stonijo najvišje, se to ne sme zgoditi na tak način, da bi oni, ki vodijo ljudstvo k vrhuncem, padli tako globoko, da bi ne stali višje nego vsak drugi človek. Varnimo se vsesplošne enakosti, ki jo rodi zavist in ki bi pomenila samo univerzalno povprečnost.

Ali je zares ideal človeštva vreden tega imena, da bi se uresničil infernalcijonalizem in razbila narodnost? Ali je res, da vse tiste lastnosti, ki so si jih ljudje pridobili iskaje, ne premočeno, marveč čast in slava njihove domovine, samo ovirajo pravi razvoj? V novem svetu, katerega nam oznanjajo, ne najdemo svojih idealov! Pаметnejši se nam zdi stari francoski nauk: Domovina in ljudstvo si nista ljubezniva sovražnika; če hočemo v resnici delati za ljudstvo, moramo najprej delati za domovino!

Da ostanemo vredni svojih očetov, svojih mrtevih, moramo hrabro braniti dve besedi. Kateri bi rada domišljena moderna morala izbrisala s človeških misli: dolžnost, poštenje! Pojem prava je svet, ni pa jesen, praktičen in uspešen, če ni združen s pojmom dolžnosti. Ali imam pravico biti srečen? Ne vem; to je na gotovo, da moram z vsemi svojimi močmi braniti pravičnost in obraniti to, kar je človeštvu v čast. Bilo pa bi zmerno verovati, da bo dajala politična domišljija in dahovitost pedagogov zadostno moč, da bi se vest uklonila pred dolžnostjo. Dolžnost hoče svobodno voljo in zmerno energijo, hoče žrtve: Zahteva poštenje!

Ko gradimo Francijo, plemenito in človekoljubno Francijo, ki si bo zaslužila zaupanje in prijateljstvo narodov, bodimo enotni ne na zunaj, marveč v srcu, razumu in volji!

Alois Vasil:

Anglija v Orijentu.

V Orijentu je glavni rodbinski, družabni kakor tudi politični činitelj — verstva. Bliznji vzhod obvlada krščansko in mohamedansko verstvo. Krščanstvo se deli na cerkve, zedinjene z Rimom in nezedinjene. Anglija se s svojo politiko ni mogla opirati na nobeno teh verstev. Islam obvlada kalif, zedinjene cerkve Francija in nezedinjene Rusija.

Proti koncu 19. stoletja se je začel v Orijentu verski preporod. Mohamedanci in kristjani so se zbirali okoli svojih glavarjev in na ta način začeli napredovati v političnem in gospodarskem oziru. Abdul Hamid II. je skušal organizirati ves islamski svet na enotni podlagi, ter je našel mnogo pristašev zlasti v Indiji, na malajskih otokih, v

Egiptu in vzhodni Afriki. Anglija ima v svojih kolonijah čez 120 milijonov mohamedancev, radi tega ji ni bilo po volji, da se je med njimi začelo gibanje za jedinstvo in da se ozirajo na miglaj kalifa, ki stoji v Carigradu.

V začetku tega stoletja so se opazili prvi poskusi, da bi se zmanjšal vpliv turškega kalifa. Izhajali so članki in se širile vesti, da sme biti kalif samo poveljavec prerokovih sorodnikov, Korejsevec. Mnogi so se potegovali za egiptskega kediva, ki pa ni bil dovolj zanesljiv in ne spada k potomcem prerokovih sorodnikov. Za časa svetovne vojne so našli šerifa iz Meke, Husejna. Prvotno bi imel postati kalif. Dal se je nazivati s tem imenom, ali kmalu ga je mohamedanska občina odklonila, pa se mora sedaj zadovoljiti z nazivom kralja in s pusto hežaško državo. Mohamedanski svet je Husejna I. izobčil in noben verni oznanjevalec islamskega zakona ne sme imeti stikov z njim in njegovimi sinovi. Največja opreda angleške politike v Indiji, Aga Chan, trdi, da je Husejn I. s svojo rodbino angleškemu imenu med mohamedancev več škodoval nego koristil. Indijski mohamedanci so danes bolj vneti za turškega kalifa kot so bili pred svetovno vojno.

Dokler so zavezniki nastopali vzajemno proti Turčiji, se je na vzhodu govorilo, da bi kristjani radi uničili kalifa in iztrebili islam. Kakor hitro pa se je v mohamedanskem svetu razširila vest, da je Francija sklenila pogodbo s Turčijo in da se za podobni sporazum pogaja tudi Italija, se širijo v islamski javnosti vesti, da je samo Anglija tista krščanska država, ki hoče iztrebiti islam. Senuski veliki mojster Ahmedaš-Serif pozivlja svoje apostole, naj bodo nasproti Francozom in Italijanem strpni, upro naj se Angležem. Pred svetovno vojno je angleškim interesom škodovalo, da je bil nemški cesar v očeh orientalskega ljudstva kalifov zaščitnik in prijatelj islama. Danes se trdi, da Francija ne dovoli, da bi se ponižalo kalifa, zato pa da Anglija nasprotuje francosko-turški pogodbi.*

Anglija je podpirala že v začetku 19. stoletja politične težnje Grkov, ali poglavarji grške cerkve so zrla na njo kakor na krivoverce. Njihov pokrovitelj je bil v celim Orientu ruski car in njegovi zastopniki so uradno zastopali interese vseh pravoslavnih podložnikov turškega sultana. Ruski konzuli so izkoristili vsako priliko, da bi si pridobili patrijarhe in škofe orientalnih cerkev, ki se še niso zedinile z Rimom. Isto so skušali doseči tudi Angleži. Ustanovili so nezedinjenim cerkvam šole, bolnice, sirotišnice in druge dobrodelne zavode, vzlic temu so se jih vzhodni kristjani nekako izogibali in se rajše zatekali k ruskim konzulom. — Ruski prevrat je temeljito izpremenil situacijo. Fanar se je stavil popolnoma pod angleško zaščito, a tudi druge nezedinjene cerkve so iskale pomoč in podporo pri njenih zastopnikih. S tem si je pridobila Anglija močne aktivne za svoj politični in gospodarski vpliv v bližnjem Orientu. Kakor Fanar, tako so upale tudi druge orientalske cerkve, da se bodo morda s pomočjo Anglije rešile težkega turškega jarma in v Anatoliji nadomestile polmesec s križem. Radi tega so z navdušenjem pozdravile prve Venizelosove vojske v Smirni in vspodbujale njega kakor tudi pozneje kralja Konstantina, naj z angleško pomočjo spodita Turke iz Anatolije. Ti upi se doslej niso vresničili in kakor lahko sklepamo po pogodbi, ki jo je sklenila Francija z angorsko narodno skupščino, obstoja nevarnost, da bodo za dolgo časa pokopani. Kakor Fanar, tako tudi ostale nezedinjene cerkve še danes dvomijo o vsemogočnosti Anglije, izgubljajo zaupanje vanjo in trde, da jim ne preostaja nič drugega kot sporazum s Turki in potrpežljivost, da se zopet preporeči Rusiji. Tako bi Anglija izgubila še podporo nezedinjenih cerkva in škodovala sijaju svojega imena, zato si pa prizadeva, da bi vse zavezniške velesile ohranile zvestobo sevraški mirovni pogodbi.

* Zanimivo je, da se Francija zbližuje z Vatikanom bas z ozirom na svoje politične cilje v Orientu in Afriki, kjer bo imela v katoliških misijonarnih dobro politične svante. (Opomba prevajalca)

Radivoj Rehar:

Na Lokrumu.

Ko sva se v poznopoletnem popoldnevu zatekla z ženo pred zgočim dubrovniškim solncem v Općinsko kavarno, da se osveživa s sladoledom, sva bila v skrbeh, kam naj se obrneva. Imela sva na razpolago še nekaj ur do večera, ko sva se morala odzvati prijaznemu vabilu na banket, katerega nam je priredila dubrovniška občina v divnem hotelu »Imperial«. Najini tovariši so se razbegli na vse strani, vsak je hotel obteči čim več tega bajnega južnega raja in videti čim več njegovih lepot. Na Lokrumu pa se ni spomnil nihče. Ko sva tako premišljevala, kam naj jo ubereva, je vstopil tovariš Vurnik, ki se je čisto izgubil med vsemi neštetimi dubrovniškimi krasotami ter tudi sam izrazil željo, da bi si tudi sam rad ogledal Lokrum. Odpravili smo se torej v malo, starodavno dubrovniško pristanišče Porto Cassone ter najeli malo gondolo, da nas popelje na Lokrum. Gondolir je stavil sprva pretirane zahteve, toda končno se je dal vendar pregovoriti ter pristal na znaten »popust«. Sedli smo v majhen čolniček, ki je izgledal, kakor orehova lupina, veslar je pritiskal ob smaragdno gladino in že so nas objeli vajoči večni nemirnega morja. Polagoma in počasi smo se odmakali izpod zidov orjaških dubrovniških utrd. Krog in krog nas je valovalo sinje morje, po zraku nad njim pa so vpili, pod kot oko čistim in globoko modrim nebom v vrtilomnem letu sivi galebi. Od Cavtata navzgor je pihljaj prijeten zefir ter hladil popoldansko sopenico. Kmalu je stalo pred nami v anfi-teatralni panorami vse dubrovniško mesto z neštetimi zunanjiimi utrdami in stolpi, cele vrste cerkva, katerih je vseh skupaj menda okrog dvajset. Nad Dubrovnikom se je bočil Sergij v svoji štiristo-dvanajstmetrski višini z mogočnimi zidanimi starodavne trdnjave, ki je stoletja čuvala dubrovniško republiko pred vsemi sovražniki s kopnega in z morja. Na njegovem pobočju pa so se odražali otikovi in pinijski gaji so se sivo modrile skupine velikanskih aloj in zelenele neštete vitke palme. Na severu se je dvigal z morja božanski Lapad, kralj vseh polotokov naše Adrije s svojo subtropsko floro. V kopališču pod pločami je valovalo živahno življenje kopajočega se sveta, Dubrovničanov in gostov z vseh delov sveta.

Naš čolničnik je počasi rezal živo morskno gladino, tu in tam se je zazibal tako močno, da je malo manjkalo, da ni zajel vode. Moje žena je pri takih trenutkih zavrisnila od strahu. Sicer pa moram priznati, da je od prvega dneva, ko je stopila v Bakru na »Panonijo«, precej napredovala. V Bakru sem je komaj napravil na velik parnik, tu pa je brez posebnih pomislekov, precej zaupajoč v morskobrodništvost stopila v majhen čolničnik na vesla. Po polurnem počasnem veslačenju smo se približali malemu lokrumskemu pristanu, ki je skrit v majhen zaliv, katerega obkrožajo ponosni, večni zeleni hrasti, pomešani s košatimi pinijskimi. Morje, ki je tu smaragdno zeleno, je tako čisto, da se odpira preko čolničkovega roba pogled v vrtilomne globine, iz katerih se dvigajo proti površini vrhovi razjedenih skal, mimo katerih plavajo vsakovrstne ribe in druge morske živali, včasih tudi polipi in meduze, posebno veliko pa je morskih ježev, ki so pri kopanju na tem mestu radi svojih neprijetno ostrih bodic zelo neljubi gosti. Na dru, ki se včasih lahko zazre do 20 m globine, je vse posejano z najrazličnejše oblikovanimi školjkami in obraslo z gostimi algami. Na plitvinah je bolj svetlo in peščeno. S pretnostjo, ki je poznana le onim, ki so celo življenje v čolnu, je zjavozil naš veslar k miniaturnemu pomolu ter pripel svoj čoln k stopnicam. Stopili smo na pounol ter krenili po široki peščeni poti, med večno zelenimi hrasti, pinijskimi, javorikami, alojami, palmami in celimi ogzdi dišečega rožmarina navzgor na planoto tega najlepšega izmed naših otočkov, čegar krasoto so občudovali znameniti zgodovinski junaki že davna stoletja prošlosti.

Lokrum je sicer samo poldrug kilometra dolg, pol kilometra širok ter na najvišjem mestu pri fortu Royal, katerega so zgradili l. 1865, ustvaritljivi ilirije — Francozi, 91 m visok, toda v tem majhnem raji sredi sinjega morja je združenih toliko naravnih krasot, kakor morda nikjer drugje na mnogo večjih otokih. Radi tega smo bili v zadregi, kaj naj si v tem pičem času, ki nam je bil odmerjen, najprej ogledamo. Toda časa za premišljevanje nismo imeli, zato smo krenili najprej na levo proti »mrtvemu morju«. Levo in desno ob poti se nam je smehljalo nasproti zlato južno grozdje, ki ima vse drugačen blesk, kakor naše tu na kontinentalnem severu. Za vinogradi pa logi polni bogato obloženih oljk in južnih dreves. Široka pot se je polagoma izgubila v ozko stezo, ki nas je tismo skal privedla na rob kakih trideset metrov širokega prepada, v katerega dnu se nahaja znamenito »mrtvo morje«, pravo čudo Lokruma, katerih pa ima ta otok, seveda v manjšem obsegu, še več. Zanimiv je nastanek tega »mrtvega morja«. V tisočletjih je morje dolblo i živo steno apnenca, dokler si ni izdolblo pod svojo gladino še danes z vrha nevjenen rov v prostor sedanega prepada, ki je bil poprej podzemski votlina, butalo potem s svojimi valovi ob oboke, dokler jih ni razjedlo tako, da so se zrušili in tako je nastal sedanji prepad »mare morto«. Ta zapadnojužni del Lokruma je skalnat in nekaj desetmetrov čisto gol. Med »mrtvim morjem« in morjem štrle proti nebu brezštevilne ostre, od dežja in viharja razjedene skale. Tam se nahaja prekrasna lokrumska jama, ki prav malo zaostaja za znano modro jamo na Biševu pri Visu, katera se, kakor zatrjujejo poznavalci, prav nič ne razlikuje od one, svetovnoznane na Capru, samo, da je malo manjša. Ta jama je najlepša naravna krasotadivnega Lokruma. Ob mirnem morju se zamore zapeljati v jamo s čolnom. Na tri strani se dvigajo iz morja navpične gladke stene, nad glavo pa se boči mogočen obok, podoben baziliki. Igra barv je tu včasih, posebno, ako sije zunaj solnce, nepopisna, mokre stene blišče, kakor da bi bile posejane z milijoni ametistov, dočim ima morje smaragdno zeleno in safirno modro se prelivajočo barvo. Morje obliva stene neprestano s svojimi valovi, tako da curlja po njih tisoče čurkov srebrne barve, kakor da bi se pretakalo samo najčistejše srebro.

Od tu smo krenili dalje ter se obrnili potem zopet k morju, da si ogledamo »naravni most«, tudi znamenitost Lokruma. Morje je tu izpodjedlo zidu podobno skalnato steno ter napravilo tako čez prepad naraven most, na katerem je, kakor pravijo, po cele ure sedel poznejši mehikanski cesar Maksimilijan, čegar last je bil nekaj časa ves ta otok. Razgled na morje pa je s tega »mostu« tudi res diven. Tja v megleno neskončnost se vrste milijoni in milijoni morskih vajov, prelivajočih se v vseh mavričnih barvah. Lepo je bilo to morje vedno, a še lepše se zdi človeku danes, ob zavesti, da je naše, samo naše to:

»Sinje more ispod Dubrovnika...«

Toda strogo odmerjeni čas nam ni pustil, da bi se zasanjali v poezijo neskončnega morja, treba je bilo ogledati si še bivši samostan in raj Lokruma, samostanski vrt. V par minutah smo dospeli do vhoda po Maksimilijanu renoviranega samostana, ki je na zunaj zgrajen v stilu italijanskih vil in kateri je danes spremenjen v državni institut za tuberkulozno deco. Stavba pripada k najstarejšim v Dalmaciji. Zgrajena je bila kot samostanska ustanova Dubrovničanov po velikem požaru, ki je 21. marca l. 1073. skoro docela vpepelil Dubrovnik. V njem so bili sprva nastanjeni Benediktinci, ki so vzdrževali institut za aristokratsko deco, ki je slovela daleč preko mej Dalmacije, kakor pripovedujejo dubrovniški analisti in historiki Luccari, Farlati ter pozneje Giorgio, Svitović in Vučetić. Leta 1396. se je po izgubljeni križarski vojski proti sultanu Bijazidu pri Nikoalisu zatekel v ta samostan ogrski kralj Sigismund ter dobil tu varno zavetje. Samostan je bil l. 1802. razpuščen in je razrušen. Renoviral ga je komaj Ma-

ksimilijan ter priredil iz njega bivališče zase. Kupil je bil tudi ves otok, ki je bil med tem prešel v zasebno last rodbine Tomašević. Notranjost pa je ostala še vedno bolj samostanska z neprijetnimi sobicami, katere diči le diven razgled na prekrasno okolico. Znamenito pa je stebrišče na hodnikih dvorišča z lepimi kapitelji, ki pa so še zelo okreni posebno radi potresa leta 1667. in od angleškega obstreljevanja l. 1809., ki so izstrelili na otok mnogo bomb, od katerih hranijo nekatere za spomin še dandanes na vrtu kot o krask.

Prijazen vrtnar nam je, ko smo mu obljubili napitnino, razkazal in obrazložil vse zanimivosti poslopja in vrta, ki je brezdvomno najlepši v Jugoslaviji. Vrt je obsajen z drevesi, grmičevjem, cveticami in raznimi drugimi rastlinami, ki so vedno zelene in ki cvetijo v letu in v zimi. Ze takoj na dvorišču so nas presenetila nenavadno velika oranžna in citronina drevesa, obložena z zlatimi oranžami in rumenimi citronami, da so se veje kar šibile. Tu smo videli vse vrste oranž, od najdrobnejših, do največjih, ki tehtajo čez četrt kg, a najbolj sem se čudil citronam, ki so bile debele, kakor otročje glave, ker poprej niti slutiti nisem, da eksistirajo tudi tako velike vrste. Ob vseh stezah in stezicah na prostnem vrtu se smeje zlato oranže in citrone, nad katerimi se nahajajo istočasno poleg zrelih in nezrelih sadov tudi lepo dišeči cveti. Za njimi se vrste velikanske cvetoče aloje, agave in banane, turške smokve s svojimi nenavadnimi iz listov raztočimi sadovi, košate stare oljke, lavorike, ciprese ter vedno elegantne in koketne datljeve in druge palme, te najlepše vseh južnih rastlin in vse polno drugega subtropskega zelenja. Najlepša v vsem vrtu je gotovo skupina različnih palm. Zadivljen sem stal v senci teh kraljic juga ter se kakor začaran zamislil v pesem južnih sanj, katero je pel v njihovih košatih kronah topel zefir.

Stisnili smo v vrtnarju v roko vsak svoj bakšiš ter se poslovili od krasnega sanjavega parka ter se napotili proti severnemu delu, kjer smo skozi vedno zelene loge pinij, oljk in hrastov dospeli pod fort Royal ter se spustili preko golih skal, ki so služile s svojimi vdrtinami nekdaš lokrumskim samostanskim bratom za pridelovanje morske soli ter se spustili v skrit, tihoten zaliv, kjer nas je že čakal naš čolničnik, da nas zopet povede v jugoslovenske Atene, v naš Dubrovnik. Zopet so nas objeli zibajoči valovi ter nas odnesli lahko in neslišno mimo orjaških navpičnih pečin, s katerih so v sivi davni naši svobodni dubrovniški republikani, metali v morje v vreče zašite, na smrt obsojene velezidajalce in cerkvene roparje. Potem smo se spustili v ravni črti nazaj proti Portu Cassone. Pred nami se je dvigal Dubrovnik, za nam pa šumeli lokrumski gaji, krog nas pa je valovalo morje, večno sinje morje. Preveč lepota je bilo spojenih tu v tej divni okolici, preveč za željno človeško dušo, tako da nas je objela tiha melanholija spajajoča nas s tajno neproumljive vesoljnosti.

~~~~~

Danes se življenje smatra za spektakulo. Toda življenje ni spekulacija. Ono je zakrament. Njegov ideal je ljubezen, njegovo očiščenje žrtve.

Oscar Wilde.

~~~~~

! Božična novost !

OSKAR WILDE:

LADY WINDERMERE

DRAMA V STIRIH DEJANJH.

PREVEL:

RADIVOJ REHAR.

Izšla je ta teden v Mariborski tiskarni.